

UNIVERZA V LJUBLJANI

FAKULTETA ZA ŠPORT

Športno treniranje
Šport in mediji

ZAČETEK IN RAZVOJ KOŠARKE V TRBOVLJAH

DIPLOMSKO DELO

MENTOR

Tomaž Pavlin, doc. dr.

RECENZENTKA

Mojca Doupona Topič, izr. prof. dr.

KONZULTANT

Simon Ličen, asist.

AVTOR

JAKA POTRPIN

Ljubljana 2009

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorju doc. dr. Tomažu Pavlinu za nasvete, podporo in pomoč pri izdelavi diplomskega dela.

Zahvala gre tudi dediju Stanetu Hodeju in babici Mileni Hodej, g. Ivu Poličniku in g. Otu Virtu za slikovite in zanimive pogovore o začetkih košarke.

V veliki meri se zahvaljujem Gregorju in Zasavskemu muzeju za dostop do zgodovinskih dejstev o športnem dogajanju v Trbovljah.

Največja zahvala pa gre moji družini, prijateljem in kolegom, da so verjeli vame in mi stali ob strani na športni in študijski poti, tudi ko je bilo najtežje.

POSVETILO

Diplomsko delo posvečam vsem, ki so preživeli velik del svoje mladosti (in starosti) na košarkarskih igriščih.

Ključne besede: zgodovina, košarka, Trbovlje, začetek

ZAČETEK IN RAZVOJ KOŠARKE V TRBOVLJAH

Jaka Potrpin

Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, 2009

Športno treniranje, Šport in mediji

Število strani: 66, število preglednic: 4, število virov: 31, število slik: 27

IZVLEČEK

Tema diplomskega dela je predstavitev začetkov pojava, igranja in organiziranosti košarskega športa v Trbovljah na koncu štiridesetih in v začetku petdesetih let prejšnjega stoletja.

Uporabljena je bila metoda neformalnega pogovora in zgodovinska metoda. Osnovne smernice pri izdelavi naloge sem pridobil iz knjige 50 let košarke v Trbovljah; ta zelo slikovito in kronološko predstavi začetek in nadaljnji razvoj košarke do leta 1999. Mnogo podatkov sem pridobil iz tednika, ki je izhajal v tistem obdobju, in iz ostalih publikacij, ki opisujejo povojno športno dogajanje v Trbovljah.

Začetek košarke v Trbovljah je povezan z gimnazijci in gimnazijo Trbovlje, kjer so osnovali prvo košarkarsko sekcijo, ki v letu 1950 preraste v košarkarski klub Rudar, klub znotraj Športnega društva Rudar. V prvih petih letih pod vplivom takratnega družbenega sistema prihaja do mnogo zapletov in razpotij znotraj trboveljske košarke, kar se kaže v vsakoletnih volitvah članov v upravni odbor in kasneje tudi do »razkola«. Tako se ustanovi še en klub, gimnazijski košarkarski klub Svoboda, ki po letu dni razpade. KK Rudar postane (in ostane) nosilec organiziranega košarkarskega športa (tako moškega kot ženskega) v Trbovljah vse do leta 1993, ko se pojavi žensko košarkarsko društvo Jin-Jang, ta se osredotoči izključno na žensko košarko. Oba kluba imata skupno, da se zavzemata za strokovno delo in vzgojo mladih košarkarjev in košarkaric. KK Rudar začne v 60-ih letih sistematično vzgajati košarkarje na osnovni šoli Točnčke Čeč na pobudo Ota Virta in Iva Poličnika, ki v klubu delujeta še danes. Na njunih temeljih, ki so osnovani na izkušnjah »pionirjev trboveljske košarke«, se oblikujejo smernice delovanja kluba do današnjih dni. Te ne poudarjajo le vzgoje mladih košarkarjev, temveč tudi vzgojo mladine oz. ljudi.

Key words: history, basketball, Trbovlje, beginning

BEGINNING AND DEVELOPMENT OF BASKETBALL SPORT IN TRBOVLJE

Jaka Potrpin

University of Ljubljana, Faculty of Sport, 2009

Sport training, Sports and Media

Pages: 66, tables: 4, sources: 31, figures: 27

ABSTRACT

The theme of my thesis is the presentation of the basketball phenomenon, its beginning and organization at the end of forties and the beginning of fifties in the last century in Trbovlje.

The procedure of informal conversation and historical method was used. I took basic guidelines from the book »50 let košarke v Trbovljah«, which was edited by Ivo Poličnik and Oto Virt, pioneers of Trbovlje's basketball sport. The development of basketball in the early years is very picturesque and chronologically presented from beginnings until year 1999. A lot of information was extracted from weekly newspaper »Zasavski udarnik« (lately named »Zasavsi vestnik«) that was derived in that period and other publications describing sports events or activity in Trbovlje in the post-war period.

Beginnings of basketball in Trbovlje are connected with highschool youth from Gimnazija Trbovlje, where they founded the first basketball section, which outgrew to a basketball club named »Košarkarski klub Rudar« within sports association »Športno društvo Rudar Trbovlje« in 1950 . Under the influence of the current social and political system in the first few years, there were many complications and disagreements that led to annual elections of new board members and later to an establishment of a new club named »Gimnazijski košarkarski klub Svoboda« which was assembled from high school youth and has operated for one year. After that Košarkarski klub Rudar became (and remained) the only organized basketball club (both men's and women's) in Trbovlje until 1993, when women's club named »Žensko košarkarsko društvo Jin-Jang« was founded. It is focused on education of women's basketball. Both clubs have in common their devotion to work with youth and to teach basketball. With the help of Oto Virt and Ivo Poličnik in the early sixties, Košarkarski klub Rudar started to reorganize and to systematically teach basketball at a primary school »Tončka Čeč«. On their experience based foundations from »Trbovlje's basketball pioneers«, club created main guidelines of working and educating youth trough basketball sport to the present day.

KAZALO

1. UVOD	7
2. ZGODOVINA IN RAZVOJ KOŠARKE PO SVETU	9
2.1 Košarka v ZDA	10
2.2 Pojav košarke v Evropi	12
2.3 Košarka v Sloveniji	13
2.3.1 Prvi poskusi igranja košarke v Sloveniji	13
2.3.2 Uradni začetek košarke v Sloveniji	14
2.3.3 Množično povojno ustanavljanje košarkarskih društev in sekcij	16
3. RAZVOJ ŠPORTA V TRBOVLJAH DO POJAVA KOŠARKE	18
3.1 Prostorski, politični in gospodarski oris Trbovelj	18
3.2 Razvoj športnih panog v trboveljskem prostoru	20
3.3 Obuditev športa v Trbovljah po drugi svetovni vojni	26
4. ZAČETEK KOŠARKE V TRBOVLJAH	28
4.1 Prvi koraki k organiziranosti	30
4.2 Prvo organiziranje košarkarske vadbe	32
4.3 Gradnja prvega košarkarskega igrišča	36
4.4 Prve tekme košarkarjev	39
5. REORGANIZIRANJE V TRBOVELJSKI KOŠARKI	40
5.1 Pridobitev strokovnega kadra in izboljšanje vadbenih razmer	41
5.2 Izgradnja košarkarskega stadiona	44
5.3 Izboljšana rezultatska uspešnost	46
5.4 Obdobje razdvojitve v trboveljski košarki	48
5.5 Ustanovitev gimnazijskega košarkarskega kluba Svoboda	50
5.6 Iskanje rešitev pri KK Rudar	53
5.7 Rezultatska uspešnost obeh trboveljskih klubov v tem obdobju	55
5.7.1 GKK Svoboda	55
5.7.2 KK Rudar	56
5.8 Vztrajnost Košarkarskega kluba Rudar	57
6. SMER RAZVOJA TRBOVELJSKE KOŠARKE	59
6.1 Organizirano delo z mlajšimi selekcijami	59
6.2 Skrb za razvoj ženske košarke v Trbovljah	61
7. SKLEP	62
8. VIRI	65

1. UVOD

Zgodovina košarke v Trbovljah je zelo slikovito in podrobno predstavljena v publikaciji, ki je izšla ob jubilejni 50. obletnici Košarkarskega kluba Rudar Trbovlje leta 1999. Gradivo sta zbrala in uredila s pomočjo sodelavcev g. Oto Virt in g. Ivo Poličnik, pionirja trboveljske košarke, nekdanja igralca in trenerja, funkcionarja v KK Rudar in še vedno aktivna člana upravnega odpora kluba.

Poleg bogate klubske kronike od leta 1949 do 1999 vsebuje knjiga tudi ogromno zapisov (spisov) spominov tistih košarkarjev, ki so Košarkarski klub Rudar ustanovili kmalu po osvoboditvi. To so Boris Skalin, Antek Mahkovec, Stane Hodej, Oto Virt, Ivo Poličnik in drugi.

Tudi tiskani tednik Zasavski udarnik (kasneje Zasavski vestnik) v prvih letih zelo ažurno poroča o delu košarkarske sekcije, saj je košarka dokaj nova in privlačna igra.

Za predvojni trboveljski šport je bilo značilno t.i. klubaštvo, ki je onemogočilo enotnost in je predvsem razdvajalo ljudi. Ta pojav pa v obdobju ponovne povojne graditve v socialističnem duhu ni bil dobrodošel, zato se je leta 1945 ustanovilo Fizkulturno sindikalno društvo Rudar (FSD Rudar, kasneje SŠD Rudar in nato ŠD Rudar), ki je s svojimi sekcijami (klubi) tvorilo večino športnega dogajanja v Trbovljah in skrbelo za t.i. »vzgojo krepkega in zdravega socialističnega človeka«.

Šport, predvsem ekipni šport oz. športne igre so bile za takšno vzgojo najbolj primerno orodje takratnega režima, ki je aktivno vzpodbujal in vabil mlade, da se pridružijo športnim sekcijam SŠD Rudarja. Ne samo, da so jih na ta način odvracali od neaktivnega življenja, pripomogli so tudi k temu, da so mladi namesto v gostilne raje zahajali na športne prireditve ali aktivno sodelovali v športu ter si s tem krepili telo in duha. Tudi delež telesno aktivnih predstavnic ženskega spola se je iz leta v leto večal.

Košarka je takoj po drugi svetovni vojni doživela »razcvet« in se razširila po vsej Sloveniji. Igrali so jo v Ljubljani, Mariboru, Celju, Lendavi, Gorici in kasneje tudi v Trbovljah.

Februarja 1950 se skupina trboveljskih gimnazijcev pridruži Sindikalnemu športnemu društvu Rudar Trbovlje (SŠD Rudar) kot sekcija z namenom, da se jim omogoči tekmovanje v takratni republiški košarkarski ligi. S to potezo tudi košarkarji postanejo nosilci ideje socializma o vzgoji socialističnega človeka, ki jo naslednjih letih zelo vzorno tudi širijo, si pridobivajo nove člane, gradijo košarkarsko igrišče, sodelujejo na

manifestacijah in prireditvah in kar je najvažnejše – razvijajo košarko, uživajo, sodelujejo, v mladi dinamični igri – v košarki.

Prva leta delovanja košarka doživi ogromno priljubljenost med Trboveljčani, kar se pokaže v rasti števila članov iz leta v leto v košarkarski sekciji in priljubljenosti na trboveljski gimnaziji.

V svojem diplomskem delu želim raziskati in dokumentirati ter podrobno predstaviti vzroke in povode za pojav in priljubljenost košarke v Trbovljah in njeno umestitev v trboveljski športni utrip. Vseh rezultatov, ki so jih dosegli trboveljski košarkarji na začetku, ne bom posamično analiziral, ampak jih bom prikazal kot odraz dela v posameznih začetnih obdobjih.

V diplomskem delu želim prikazati sistem organiziranja prve košarkarske gimnazijske ekipe in kasnejšo prerast v sekcijo v sklopu enotnega sindikalnega športnega društva Rudar, njenega preraščanja v civilni klub ter iskanje pionirjev in pomembnih košarkarskih delavcev v posameznih začetnih obdobjih razvoja trboveljske košarke.

V sklepnem delu bom poudaril tudi delo z mlajšimi, skrb za žensko košarko in smer razvoja trboveljske košarke.

2. ZGODOVINA IN RAZVOJ KOŠARKE PO SVETU

Košarka, kot jo poznamo, se je razvijala kar nekaj časa, da je prišla do oblike igre z značilnostmi, kot jih ima danes. Mnogo zgodovinarjev je raziskovalo elementarne igre, ki naj bi bile podobne košarki, torej predhodnice košarke. Raziskovali so daleč v preteklost, v človeško zgodovino in odkrili elemente v nekaterih igrah, ki so nekoliko spominjale na košarko. Izsledki so zanimivi, vendar s sodobno košarkarsko igro niso povezani.¹

Raziskovalci predvidevajo, da so že Azteki in Maji poznali elementarno igro, pri kateri so morali potisniti gumjast predmet skozi obroč, pritrjen na steber, ta je bil postavljen na sredino velikega igrišča. Ostanke tega igrišča so našli v Chiapasu v Mehiki, časovno pa segajo v leta 1400 pr. n. š..²

Dietrich de Bry v svojem delu *Wahrhaftigen Abkonterferiung der Wilden* iz leta 1603 piše o igri, ki so jo igrali Indijanci s predmetom, podobnim žogi. Na sredino travnika so postavili steber in nanj pritrjili nekakšen četverkotni obroč, v katerega so potiskali omenjeno žogo. Igralci, ki so bili največkrat uspešni, so bili tudi nagrajeni. Vsekakor je ta igra podobna tisti, ki so jo poznali Azteki in Maji.³

V evropskem prostoru so v Franciji igrali igro t.i. Cholange. Igrali so na kar 300 metrov dolgem igrišču, na sredini pa je bil s papirjem pokrit obroč, v katerega so metali 3-4 kilograme težko žogo.⁴

Še najbolj podobna današnji košarki je igra Korbball, ki so jo v Nemčiji igrali že okoli leta 1850. Igrišče je bilo razdeljeno na dva dela, na vsaki strani pa je bil postavljen steber, na katerem je bil pritrjen koš. Igra je bila v osnovnem šolskem programu, med obema vojnama pa se je razvila v ekipno športno igro. Prevladovala je v šolah, gimnastičnih in športnih društvih Nemčije, Avstrije, Švice in Nizozemske. Korbball so v začetku 20. stoletja igrali tudi v slovenskih šolah, v katerih je bil v veljavi avstroogrski šolski sistem. Vseeno pa te igre ne gre enačiti s košarko, saj se razlikujejo igrišče, konstrukcija košev, pa tudi sama pravila⁵. Do danes se je Korbball razvijal vzporedno s košarko, saj najdemo organizirana tekmovanja v nemško govorečih deželah (Švica, Nemčija)⁶, kar priča o tem, da kot igra ni prednica košarke, temveč samostojna športna igra.

¹ Pavlovič M., *Mejniki slovenske košarke*, 2000, str.13 (dalje Pavlovič, Mejniki).

² Isto tam, str.13.

³ Isto tam, str.14.

⁴ Žibrat M., *Košarka*, 1996, str. 10 (dalje Žibrat, *Košarka*).

⁵ Korbball Schweizer Meisterschaften, dne 17.2. 200, svetovni splet: <http://www.stv-fsg.ch/index.php?id=351>.

2.1 Košarka v ZDA

Nekako v istem času, v decembru 1891, ko se je v Nemčiji igral Korbball, je na drugi strani Atlantika, natančneje v Springfieldu (Massachusetts, ZDA), profesor telesne vzgoje James Naismith izumil zanimivo igro, s katero je omogočil študentom telesno aktivnost v telovadnicah in dvoranah v dolgih zimskih dneh, ko je bila t.i. „mrtva sezona“ med baseball sezono in sezono ameriškega nogometa.⁷

Ta igra je bila zanimiva in hitro učljiva, saj jo je na začetku določevalo le 13 osnovnih pravil, doživela je pravo senzacijo med ameriški študenti in se hitro širi po šolah in univerzah. Prva uradna tekma se je odigrala 20. januarja leta 1892 v telovadnici YMCA⁸ z rezultatom 1:0. V letih 1897-1898 se postalo pravilo 5 članov v enem moštvu.

Slika 1: Profesor James Naismith med poučevanjem košarke

Na Sliki 1 je prikazan James Naismith med poučevanjem košarkarske prvine. Iz fotografije sodeč gre za met na koš ali vrsto podaje.

⁷ Deltow, Hercher & Konzag, Basketball, 1984, str. 8 (dalje Deltow, Basketball).

⁸ Prav tam.

Naismithovi nedavno odkriti dnevnik, ki jih je našla njegova vnukinja v začetku leta 2006, namigujejo na to, da je nanj vplivala ideja srednjeveške otroške igre, imenovane Duck on a Rock. Naismith poimenuje igro basketball (prevedeno – košarka).⁹

Leta 1892 profesorica športne vzgoje na Smith Collegeu Sandra Benson priredi pravila še za žensko košarko in tako se vzporedno, a ločeno razvijata ženska in moška košarka.¹⁰

Prva profesionalna moštva se začno organizirati v letu 1898 pod okriljem National Basketball League (NBL). V prvih tridesetih letih 20. stoletja je bila ameriška košarkarska scena domena ekipe Original Celtics. V začetku 30-ih se pojavi moštvo New York Renaissance, ekipa iz samih temnopoltih igralcev, ki od leta 1932 do leta 1936 zabeleži kar 473 zmag in doživi le 49 porazov. Njihovo vladavino prekine ekipa Harlem Globetrotters, sestavljena prav tako iz samih temnopoltih igralcev.¹¹

Kljub prisotni rasni nestrpnosti med Američani so temnopolti košarkarji v tistem obdobju začeli krojiti pot in uspeh tega atraktivnega športa v ZDA vse do druge svetovne vojne, ki pomeni zastoj v razvoju košarke.¹²

Velik vpliv na širjenje košarke po svetu so imeli tudi ameriški vojaki (košarka je bila uvrščena na obvezni program telesnovzgojnega urejnja) in organizacija YMCA.¹³

⁹ Associated press, Newly found documents shed light on basketball's birth, dne 13.11.2006, svetovni splet: <http://sports.espn.go.com/nba/news/story?id=2660882>

¹⁰ Deltow, Basketball; dne 12.2.2009, svetovni splet: <http://en.wikipedia.org/wiki/Basketball>.

¹¹ Žibrat, Košarka, str. 11.

¹² Isto tam, str. 12.

¹³ Pavlovič, Mejniki, str. 17.

2.2 Pojav košarke v Evropi

Ker je imela YMCA¹⁴ podružnice v sedemdesetih državah po svetu, med drugim tudi v Franciji, se je Naismithova košarka kar hitro razširila tudi po evropskem prostoru. Tako se je prva košarkarska tekma v Evropi odigrala leta 1893 v podružnici YMCA v Parizu.¹⁵

Leta 1905 je ruski klub Marjak iz St. Petersburga za profesorja telesne vzgoje poklical Američana Ericha Molarerja in po letu dni je imel Marjak že štiri košarkarske ekipe. Leta 1909 je med ruskim Marjakom in YMCA v St. Petersburgu odigrana prva evropska mednarodna tekma.¹⁶

Ogromen prispevek k širjenju košarke v Evropi so dali tudi ameriški vojaki, predvsem mornarji. Najprej so jo prinesli v neodvisne države Latvijo, Litvo in Estonijo, ki so bile kasneje v košarki najboljše v Evropi.¹⁷

Košarkarski šport so širili tudi študenti, ki so se vračali iz študija v ZDA (Grčija, Turčija,...). Pravila seveda niso bila poenotena, vsakdo si jih je prikrojil po svoje in prav zaradi tega se je porodila težnja po enotnih pravilih in organizaciji, ki bi združevala različne košarke.¹⁸

Odločilen korak za poenotenje se zgodi v Švici 11.maja 1930, ko se na mednarodni tekmi med Italijo in Švico funkcionarji obeh ekip dogovorijo za enotna pravila. 18. junija 1932 pa se predstavniki različnih držav (Argentine, Grčije, Italije, Latvije, Portugalske, Romunije, Švice, Češkoslovaške, Madžarske) sestanejo v Ženevi in se dogovorijo o enotnih pravilih in organizaciji avtonomne mednarodne zveze. Na ta dan se ustanovi FIBA (Federal International Basketball Amateur).¹⁹

2. septembra 1934 je po zaslugi Williama Jonesa in grofa San Marzana na kongresu v Oslu FIBA sprejeta v Mednarodni olimpijski komite in tako postane košarka olimpijski šport.²⁰

¹⁴ History of YMCA movement, dne 13.2. 2009, svetovni splet: http://www.ymca.net/about_the_ymca/history_of_the_ymca.html .

¹⁵ History of basketball in Europe, dne 12.2. 2009, svetovni splet: http://www.fibaeurope.com/cid_BiFUQinLGrAPQAGX1btZg0.html.

¹⁶ Žibrat, Košarka, str. 12.

¹⁷ Isto tam, str. 12.

¹⁸ Pavlovič, Mejniki, str. 17.

¹⁹ Žibrat, Košarka, str. 13

²⁰ Isto tam, str. 14

2.3 Košarka v Sloveniji

2.3.1 Prvi poskusi igranja košarke v Sloveniji

Najzanimivejši zapis o začetkih košarke v Sloveniji je pismo g. Cirila Hočevarja, telovadnega učitelja iz Maribora, ki ga Pavlovič med drugim objavi tudi v svoji knjigi *Mejniki slovenske košarke* (v prilogi 2-5), v katerem pojasnjuje prve začetke „košarke“ v Mariboru, in sicer davnega leta 1909. Vendar je iz pisma videti, da gre za igro Korbball, ki je bila nemška različica igre z žogo, zelo podobna košarki. V nadaljevanju Hočevar omenja, da se je z „amerikansko“ košarko seznanil leta 1921 ob prebiranju češke strokovne literature, to je potreboval za sprejemni izpit za vpis na telesnovzgojno šolo Tyršev zavod v Pragi. Pri vadbi so mu pomagali tudi člani Sokola Maribor in tako lahko logično sklepamo, da se je košarka leta 1921 v Mariboru že igrala, ni pa se pojavljala v organizirani obliki.²¹

Košarka se je pojavljala v naši državi sprva zelo poredkoma, prinašali so jo k nam posamezniki, ki so jo spoznavali bodisi v Franciji, še bolj v ČSSR, kjer so jo zelo veliko igrali pod imenom košikova zlasti v sokolskih društvih. Že leta 1922 so igrali košarkarsko tekmo beograjski gimnazijci, osamljen primer take tekme poznal iz leta 1929 v Zagrebu, v Sokolu so pripravljali tekme za zvezno prvenstvo, vendar se košarka kot športna igra pri nas do leta 1941 ni mogla utrditi.²²

Zanimiv vir o prvih poskusih igranja košarke je prispevek objavljen v *Soku* (list prednjaštva Sokola Kraljevine Jugoslavije), ki je omenjal košarko in njena pravila. Omenja se celo ime „koškanje“, o katerem razpravlja Hrvat M. Mudrinič iz Zagreba.²³ Omenjeni dokazi pričajo o tem, da so Sokoli poznali in strokovno obravnavali košarko. In glede na to, da je bilo sokolsko združenje dobro organizirano in vodeno po vsej Jugoslaviji, bi lahko sklepali, da so igro poznali tudi v slovenskem prostoru, kjer so delovala sokolska društva.

Različico košarke so poznala tudi dekleta iz Škofje Loke. Na škofjeloškem gradu so pri telovadbi in popoldanskih aktivnostih, ki so jih vodile uršulinke (uršulinke so rimokatoliški cerkveni red, ki ga je kot Družbo svete Uršule 25. novembra leta 1935 v Brescii (današnja Italija) ustanovila Angela Merici²⁴, v šolskem letu 1936/37 že igrale košarko. Iz razgovora z go. Minko Bevk se lahko sklepa, da je bila igra zopet bolj podobna Korbballu.²⁵

²¹ Pavlovič, *Mejniki*, str. 21.

²² Drago Stepišnik, *Oris zgodovine telesne kulture na Slovenskem*, Ljubljana, 1968, str. 332.

²³ Pavlovič, *Mejniki*, str. 22.

²⁴ Uršulinke, Wikipedia, dne 10.2. 2009, svetovni splet: <http://sl.wikipedia.org/wiki/Ur%C5%A1ulinke>.

²⁵ Ivan-Janez Hafner, *50 let KK Škofja loka*, 2004, str. 14-15.

2.3.2 Uradni začetek košarke v Sloveniji

Košarko naj bi v Slovenijo prinesli absolventi Višje šole za telesno kulturo v Beogradu v letih med 1938 in 1941. Po vrnitvi iz Beograda so skušali košarko vpeljati v programe takratnih sokolskih društev, a ker je bil program zasnovan na osnovi ustaljenih oblik telovadbe, igra ni bila deležna prave pozornosti. Tudi v šolah se igra ni mogla razviti, saj ni bilo pravih razmer (igrišča, koši, športna oprema).

Košarkarska igra med drugo svetovno vojno ne zamre popolnoma, saj za razvoj slovenskega športa, med drugim tudi košarke, v Ljubljani med okupacijo »skrbi« CONI (Comitato Olimpico Nazionale Italiano), kamor so bile vključene slovenske športne organizacije z določeno samostojnostjo. Sokol je razpuščen, njegovo lastnino in vlogo pa prevzame fašistična organizacija GILL (Gioventu Italiana Littorio di Lubiana).²⁶

GILL je leta 1941 med drugim organiziral tudi mladinske športne igre za dijake od 13. do 18. leta starosti v lahki atletiki, odbojki, košarki, drsanju in smučanju.²⁷

V letu 1944 je bila v Ljubljani na igriščih Hermesa odigrana prva uradna javna tekma.²⁸

Uradni začetek košarke v Sloveniji je leto 1945, saj so bile takrat prve javne tekme. Na prvem zletu FZS (Fizkulture zveze Slovenije), 19. septembra 1945, so bile odigrane prve košarkarske tekme na centralnem štadionu v Ljubljani. Predstavili so se košarkarji Pirana, Trsta, IV. Armade. Teh tekem pa ne smemo šteti za uradni začetek, saj niso nastopile slovenske ekipe, temveč demonstracijske tekme tujih skupin.²⁹

Toda že naslednji mesec, tudi pod vplivom prej omenjenih tekem, ko so gimnazijci gledali košarkarske tekme na zletu in že vadili za prvo tekmo, sta 14. oktobra 1945 odigrali prvo tekmo moštvi I. gimnazije (Vegova) in IV. gimnazije (Bežigrad). Prvi so zmagali z rezultatom 30:20.³⁰

Po tej prvi uradni tekmi se je začela košarka v naslednjih letih širiti po vsej Sloveniji in v večjih mestih so začela nastajati košarkarska društva in sekcije.

²⁶ Tomaž Pavlin, »Zanimanje za šport je prodrlo med Slovenci že v široke sloje«, 2005, str. 120.

²⁷ Monika Kočever Kokalj, Šport med drugo svetovno vojno, v: Seminar za mentorje zgodovinskih krožkov, 2003, str. 65-62

²⁸ T. Pavlin, Oris Športne aktivnosti na Slovenskem med drudo svetovno vojno, v: Šport, 1995, str. 33-36.

²⁹ Pavlovič, Mejniki, str. 27.

³⁰ Prav tam.

Na podlagi pričevanj, analiz in ostalih razpoložljivih podatkov je mogoče oceniti, da se je uradno košarka začela pojavljati v organizirani obliki z vzpodbudo in zagnanim delom naslednjih slovenskih učiteljev telesne vzgoje, ki so si znanje pridobili na Dif-u v Beogradu: Miloš Kosec (Ljubljana), Adi Klojčnik (Murska Sobota), Božidar Marinič (Lendava), Alfonz Ledinek (Maribor), Slavko Kokot (Celje) in Janko Prinčič (Postojna).³¹

Imeli so ustrezno izobrazbo in veliko ljubezen do košarke. Pri učenju so poudarjali, da je to igra, v kateri se uživa in razvija kolektivni duh. Sčasoma sta postali večji mesti, Ljubljana in Maribor, pravi središči košarke. Veliko srednješolcev in kasneje tudi študentske mladine je začelo igrati košarko.³²

³¹ Prav tam.

³² Isto tam, str. 28.

2.3.3 Množično povojno ustanavljanje košarkarskih društev in sekcij

Zaradi dinamičnosti, ekipnega duha in medsebojnega sodelovanja je košarka zelo hitro postala prijeljubljen šport med mladimi. Ne smemo pozabiti, da je bila osvoboditev ključnega pomena za ponovno graditev prihodnosti in mladi so v tem duhu živeli tudi skozi športno telesno aktivnost in udeleževanje na ostalih področjih družbenega prostora. V večjih mestih po Sloveniji se začno po osvoboditvi ustanavljati košarkarska društva in sekcije.

V Celju v celjsko vsakdanje življenje vstopita fizkulturni društvi Celje in Olimp, ki sta združevali predvojne Sokole oziroma telovadce in športnike. Sredi decembra 1945 so npr. na občnem zboru Celja poudarili, da je njihova temeljna naloga uvesti novo vzgojo, ki je *»tesno vezana z obnovo naše porušene domovine«*. Zato so poleg vadbe pristopili k popraviljanju telovadne in športne infrastrukture in snubljenju mladine v njihove vrste. Telesna praksa je temeljila na telovadbi in športnih panogah, zlasti nogometu in atletiki, pozimi drsanju in smučanju pa tudi tenisu, namiznem tenisu, plavanju in strelstvu ter kegljanju. V prakso pa je vstopil tudi rokomet, s katerim so se mladi Celjani seznanili že med vojno, ter košarka - športna noviteta, in odbojka, ki je bila pred vojno organizacijsko in praktično uveljavljena le v okviru sokolskih društev.³³ V Celju je z organizirano košarkarsko vadbo začel učitelj telesne vzgoje g. Slavko Kokot. Začel je pri telovadnem društvu Partizan. Leta 1945 je na celjski gimnaziji ustanovil fizkulturni aktiv Srednješolec. Skozi dejavnosti aktiva je dijake seznanjal z košarko. Aktivneje so začeli igrati košarko leta 1947, ko so odigrali tudi prve uradne tekme. Istega leta so zgradili tudi košarkarsko igrišče. Leta 1950 se košarkarji (Košarkarski klub Celje) pridružijo Železničarskemu športnemu društvu.³⁴

Košarko so leta 1946 igrali tudi v Murski Soboti. Zasluga za to gre profesorju telesne vzgoje Adiju Klojčniku, ki ga uvrščamo med šest začetnikov košarke v Sloveniji. Tega leta je bilo ustanovljeno fizkulturno društvo Sobota, ki je imelo tudi košarkarsko sekcijo, sestavljeno iz gimnazijcev, ki so se nad košarko nauduševali pri pouku telesne vzgoje. Društvo je imelo tudi žensko ekipo.³⁵

V Ljubljani je bilo v tem času dejavno društvo Železničar, ki je delovalo v domu Ljuba Šercerja v Šiški in na igrišču predvojnega šišenskega športnega kluba Hermes.³⁶ Tu se je razvil košarkarski klub Železničar, ki je dosegel izredne uspehe, med drugim tudi naslov slovenskega prvaka in pokalnega prvaka Jugoslavije v letu 1959. Prvi, ki

³³ T. Pavlin, Oris razvoja celjske telesne kulture in športa po drugi svetovni vojni, v: Iz zgodovine Celja, zv. 5, 2006, str. 241-256.

³⁴ Pavlovič, Mejniki, str. 28.

³⁵ Isto tam, str. 29

³⁶ T. Pavlin, Ljubljanska športna pot do Olimpije, v: Olimpija 50 let, 2007, str. 25-27.

je organiziral delo v klubu, je bil Karel Danev. Uvedel je tudi košarkarsko šolo za dekleta (mladinke).³⁷

Močno košarkarsko središče se je razvilo tudi v Mariboru, kjer sta delovala dva kluba, Železničar in Polet (kasneje Branik). Uradni začetki košarke pri Železničarju segajo v leto 1946. Med igralci najdemo tudi Boška Mariniča, ki je kasneje odšel v Lendavo in tam ustanovil košarkarski klub, nato pa je v šolskem letu 1951/52 prišel poučevati v Trbovlje in tu začel sistematično delo. Polet je začel delo leta 1947. Ustanovili so ga dijaki I. gimnazije Maribor ob pomoči starejših športnih delavcev matičnega društva Polet.³⁸

Nafto (Lendava) so ustanovili leta 1948 na pobudo že prej omenjenega profesorja Boška Mariniča. Od začetka so imeli pionirsko, mladinsko in člansko vrsto. V naslednjih letih je košarka postala celo bolj priljubljena kot nogomet, a je po odhodu profesorja Mariniča v Trbovlje začetna vnema splahnela. V letih 1949 in 1950 so sicer sodelovali v republiški ligi, a so se uvrščali na zadnja mesta.³⁹

V Šoštanj so leta 1948 košarko prinesli trije domači študentje, študirajoči v Ljubljani. Kmalu se jim je pridružila večja skupina fantov in takoj so pričeli sistematično vadbo. Prvo igrišče so naredili sami. Z moštvom iz Celja odigrajo prvo uradno tekmo in jih premagajo. Kot zmagovalci medobčinske lige si leta 1952 priigrajo vstop v prvo slovensko ligo.⁴⁰

Znano je, da je na Primorskem začel košarko razvijati Janko Prinčič, najprej leta 1946 v Hrpeljah-Kozini in od leta 1947 tudi v Postojni. Tam je učil telesno vzgojo na gimnaziji in osnovni šoli. V letih 1949 in 1950 so postojnski košarkarji že sodelovali na prvenstvu Slovenije, a so dosegali slabše rezultate. Imeli so tudi žensko ekipo.⁴¹

V Ljubljani se je v istem obdobju, natančneje 17. februarja 1951, osnoval tudi košarkarski klub Poljane (na gimnaziji Poljane), ki je predhodnik današnjega košarkarskega kluba Slovan. Pobudnik za ustanovitev je bil Stanko Urek, igralec in kasneje tudi novinar.⁴²

³⁷ Pavlovič, Mejniki, str. 51.

³⁸ Isto tam, str. 54.

³⁹ Isto tam, str. 57.

⁴⁰ Isto tam, str. 58.

⁴¹ Isto tam, str. 61.

⁴² Isto tam, str. 62.

3. RAZVOJ ŠPORTA V TRBOVLJAH DO POJAVA KOŠARKE

3.1 Prostorski, politični in gospodarski oris Trbovelj

Začetni razvoj kraja je povezan z gozdovi in lovom v njih, saj so imeli celjski grofje in laška gosposčina na tej zemlji svoje lovske gradiče, ki so jih uporabljali ob lovu in v njih prirejali zaključke lova. Postavljali so tudi bivališča za svoje gozdarje in lovce. Tudi samo ime navaja na gozdove, ki so jih morali naseljenci trebiti (Trebovlje), da so si lahko postavili bivališča in pridobili obdelovalno zemljo.⁴³

Trbovlje so mlado mesto, ki ni doživljalo usode srednjeveških mest, ta so nastajala daleč v 13. stoletju v glavnem zaradi ugodne prometne lege. Umeščenost v središču slabo povezanega Posavskega hribovja, kjer je bila Sava dolgo edina prometna povezava z drugimi predeli, mu ni dajala možnosti za zgodnejši razvoj. Šele pridobivanje premoga od začetka 19. stoletja in z njim v zvezi razvoj industrije, mu je popolnoma spremenilo videz. Pri tem je imela odločilno vlogo izgradnja železnice leta 1849, ta je kraj povezovala z drugimi predeli takratnega avstrijskega cesarstva. Potreba po premogu in izdelkih novo nastale industrije je kljub nihanjem pripeljala delavce od vsepovsod, steklarska industrija tudi iz tujine (Nemčije, Češke). To je bil vzrok, da je dobilo mesto zunanjo podobo in tloris, kakršnega ne srečamo pri drugih mestnih naseljih. Poceni delovno silo so lastniki rudnikov in industrijskih podjetij naseljevali v uniformirane stanovanjske kasarne različnega tipa, ki so nastajale v bližini rudniških jam in tovarn. Skokovita rast števila prebivalcev pa kljub naporom občinskih mož med obema svetovnima vojnama ni prepričala oblasti, da bi kraju dodelile status mesta. Verjetno je bilo to povezano z istimi zadržki (strah, da bi preveč izobraženi delavci povzročali nemire) kot upiranje oblasti, da bi v Trbovljah ustanovili gimnazijo ali „le“ realko, za katero so se domačini prizadevali, saj so utemeljevali to zahtevo s potrebo industrije po izobraženih kadrih. Dosegli so le to, da so dobile Trbovlje leta 1926 meščansko šolo in status trga. Seveda ne gre več za status mesta oziroma trga zaradi pridobitve mestnih oziroma trških privilegijev, ampak zaradi urbanega razvoja, večanja števila prebivalcev, centralnih funkcij in manjšanja števila kmečkega prebivalstva.⁴⁴

Od leta 1925 do 1934 so Trbovlje doživljale največjo krizo svojega obstoja. V teh letih je bilo odpuščenih nekaj več kot 4000 delavcev ali 58% delavstva. Brezpravnost in bedo v rudarskih krajih sta povečala še velika gospodarska kriza in

⁴³ Irena Ivačić Lebar, Naše Trbovlje, Prostorski razvoj Trbovelj, 1999, str. 7.

⁴⁴ Isto tam, str. 8.

monoarhofašistična diktatura v letih 1929-1934. Leta 1934 se je v zasavskih revirjih obudilo revolucionarno gibanje. Vodili so ga komunisti, ki so se vrnil iz tujine in novi mladi kadri. Obnovili so ilegalne mestne organizacije Komunistične partije in okrožno vodstvo KP in SKOJ⁴⁵ in začeli vključevati člane in simpatizerje v legalne delavske strokovne in druge organizacije in znotraj njih delovati za akcijsko enotnost delavcev, za nove socialne in politične boje.⁴⁶

Po osvoboditvi in vzpostavitvi novega političnega življenja v jugoslovanski državi so bile v šolskem letu 1945/1946 vse meščanske šole preimenovane v nižje gimnazije, meščanska šola v Trbovljah pa se je 15. oktobra 1945 preosnovala v popolno gimnazijo.⁴⁷

V letu 1949 je na šoli skupina dijakov začela igrati košarko.

Slika 2: Gimnazija Trbovlje (prej meščanska šola), za stavbo je bila telovadnica, v kateri so vadili prvi košarkarji v Trbovljah (Mlakar in Nučič, 1985)

⁴⁵ Zveza komunistične mladine Jugoslavije, Wikipedia the free encyclopedia, dne 8.3. 2009, svetovni splet: <http://sl.wikipedia.org/wiki/SKOJ>.

⁴⁶ Ado Naglav, Pomniki našega boja, 1985, str. 14.

⁴⁷ Frančiška Mlakar, Mihelina Nučič, Zgodovina gimnazije v Trbovljah, 40 let Gimnazije Trbovlje, str. 4.

3.2 Razvoj športnih panog v trboveljskem prostoru

V Trbovljah imamo zelo pestro športno zgodovino. Ko se košarka prvič v Trbovljah pojavi šele leta 1949, si pred tem področje športa in telesne vzgoje oz. fizkulture deli mnogo različnih športnih zvrsti in njihovih društev ali sekcij. Večina športov se je začela uveljavljati v začetku 20. stoletja. To, da so ljudje v Trbovljah prišli v stik z novimi zvrstmi in jih kasneje prevzeli, je omogočila prav železniška povezava z ostalimi razvitejšimi kraji (Maribor, Celje, Ljubljana), ki je takrat predstavljala najhitrejšo obliko transporta. Iz podatkov o množičnosti in razvoju športnih panog v Trbovljah je možno sklepati, da se je med Trboveljčani razvila zelo močna oblika športne kulture. Prva in druga svetovna vojna sta predstavljali zastoj razvoja športa po vsej Sloveniji in enaka usoda je doletela tudi trboveljski šport.

Po drugi svetovni vojni se začne ponovno obujanje in oživitev predvojnih športnih društev. Žal nekateri med njimi zaradi različnih vzrokov prenehajo delovati. V nadaljevanju bom na kratko predstavil razvoj posameznih športnih panog do okupacije in nekaj let po osvoboditvi. To se mi zdi pomembno, saj lahko na ta način pokažem, da so bile Trbovlje kljub svoji majhnosti na športnem področju dobro razvito in na podlagi tega lahko sklepam, da so Trboveljčani sledili takratnim slovenskim (jugoslovanskim) športnim smernicam. Enako je bilo pri začetkih in razvoju košarkarskega športa.

Trboveljski sokol

Pobudnika za ustanovitev trboveljskega Sokola sta bila trgovec Josip Moll in učitelj Jože Velkavrh. Trboveljski Sokol so ustanovili v začetku leta 1909. Starosta društva je postal A. Počivavšek. Prvo leto je društvo štelo 63 članov.

V začetku so v okviru društva gojili predvsem narodni ponos in disciplino. Svoj prvi javni nastop je imelo društvo 19. septembra 1909. Tedanja oblast društvu ni bila naklonjena, društvo pa je imelo veliko podporo pri ljudeh, deloma pa tudi pri Trboveljski premogokopni družbi. Poleg rednih vaj so prirejali tudi gledališke igre in razne zabave; z denarjem, zbranim na teh prireditvah, naj bi omogočili udeležbo na zletih tudi svojim revnejšim članom. Leta 1911 so v okviru trboveljskega Sokola ustanovili tudi ženski odsek.

Ob izbruhu prve svetovne vojne so se morali Sokoli izseliti iz svojih prostorov, po koncu vojne pa so se zopet zbrali. Leta 1924 je član trboveljskega Sokola Slavko Hlastan nastopil na letnih olimpijskih igrah v Parizu.⁴⁸

⁴⁸ I. Ivačič Lebar: Sokol Trbovlje 1909-1999, 1999, str. 8-24 (dalje Lebar, Sokol).

Ob izbruhu druge svetovne vojne je trboveljske sokole doletela enaka usoda kot sokole na preostalem ozemlju, ki ga je zasedel nemški okupator.

Odseki trboveljskega Sokola: Ženski telovadni odsek (1911), Dramatski odsek (1919) - leta 1924 se preimenuje v Sokolsko gledališče Trbovlje, Obrtni in šolski odsek (1910), Odsek Sokola II (1909), Godbeni odsek (1926), Prosvetni odbor, Knjižnica (1925), Jezdni odsek (1934), Socialni odsek (1933) in Smučarski odsek (1934).⁴⁹

Nogomet

Mladi fantje, ki so bili zaposleni v Celju, Ljubljani ali v tujini, so prinesli to novo igro v Trbovlje in začeli v Trbovljah ustanoviti nogometne klube.

Prvi ustanovljeni nogometni klub v Trbovljah je bil leta 1921 SK Trbovlje. Člani so bili v glavnem iz vrst trboveljskih obrtnikov in študentov. Prvi javni nastop so imeli julija 1923 na Volajevem travniku. Drugi klub je bil Zora. Ta klub so leta 1922 ustanovili delavci osrednjih rudniških delavnic. Oba kluba sta tekmovala v II. razredu Celjskega nogometnega okrožja. Po spopadu z Orjuno junija 1924 je bil klub Zora razpuščen, njegovo premoženje pa zaplenjeno. Igralci nekdanje Zore so se ponovno zbrali leta 1926 v klubu Svoboda. Sprva so bili le sekcija kulturnega društva, leta 1927 pa so se preimenovali v samostojni SK Amater. Zaradi povečanega zanimanja za nogomet so leta 1928 na Dobrni ustanovili samostojni klub Dobrna, leta 1930 pa v Glažuti športni klub SK Retje.

Med vsemi klubi je bila zelo huda konkurenca; v tem je izstopal SK Amater. Skupno vsem klubom so bile tudi težave s pridobitvijo ustreznega nogometnega igrišča ter velike finančne težave.⁵⁰

Gorništvo (planinstvo)

Podružnica Slovenskega planinskega društva je bila ustanovljena že leta 1912, vendar je zaradi prve svetovne vojne leta 1914 prenehala delovati. Na iniciativo nekaterih posameznikov je bila 8.5.1928 ponovno ustanovljena. Delo tega društva je obsegalo predvsem pospeševanje turizma, prirejanje izletov v bližnje in daljne hribe,

⁴⁹ Lebar: Sokol , str. 8-24.

⁵⁰ 30 let športa v Trbovljah 1922-1952, 1952, str. 13-67 (dalje 30 let športa v Trbovljah).

markiranje poti v hribe (Kum, Mrzlica, Planina), pospeševanje smučanja, prirejanje planinskih predavanj.⁵¹

Kolesarstvo

Skupina navdušenih kolesarjev je pričela ustanavljati kolesarsko društvo leta 1928. Ustanovnega zbora so se udeležile delegacije iz Hrastnika in Zagorja, v Trbovlje pa so prikolesarili tudi zastopniki mariborske centrale (V tistem času je bila centrala I. delavskega kolesarskega društva v Mariboru, spadala pa je pod Kolesarsko zvezo v Gradcu. Šele leta 1932 so se morali na zahtevo oblasti odcepiti od graške zveze in ustanoviti samostojno centralo v Mariboru). Društvo pa se je imenovalo I. kolesarsko društvo Delo.⁵² Za popularizacijo športa so organizirali masovne izlete, se vozili iz kraja v kraj...

Leta 1933 sta iz do tedaj enotnega društva odcepil del članov, ki so kasneje za južni del Trbovelj ustanovili svoje društvo pod imenom Delavsko kolesarsko društvo Zora. Tekmovalci so na raznih dirkah osvajali najvidnejša mesta, na prvenstvu Slovenije pa so zasedali mesta od tretjega dalje. Obe društvi sta vzajemno prirejali izlete in delovali do razpada stare Jugoslavije.⁵³

Plavanje

Kot ostale panoge je tudi plavanje močno odvisno od infrastrukture. Pred odprtjem letnega bazena v Trbovljah so zanesenjaki plavali v Savi, tisti, ki so študirali v Ljubljani, pa so se s plavanjem ukvarjali v tamkajšnjih klubih.

Odprtje letnega kopališča leta 1926 je pomenilo za Trbovlje velik dogodek. Poleg telesno-higienskega pomena je kopališče dobilo tudi športni pomen. Tako so lahko dijaki in študentje širši množici predstavili nove oblike plavanja in hitro dobili posnemovalce. Treningi so bili prva leta neorganizirani. Gostje bazena so tako postali vsi nekdanji savski plavalci, tako je bil bazen vedno dokaj poln.

V okviru športnega dne se je na pobudo SK Trbovlje v športni spored vključilo tudi plavanje s skoki v vodo. Temu prvemu nastopu je sledila vključitev plavalne ekipe v SK Trbovlje, kjer so ustanovili plavalno sekcijo. Z delom posameznikov so bile narejene kopalke in čepice, dva gola, pregrade za skrajšanje bazena na 25 metrov

⁵¹ Tine Lenarčič, »Nazaj k naravi«, v: 30 let športa v Trbovljah, 1952, str. 70-74.

⁵² 30 let športa v Trbovljah, 1952, str. 65.

⁵³ Karel Malovrh, Močno vejo trboveljskega športa je predstavljalo kolesarstvo, v: 30 let športa v Trbovljah, 1952, str. 65.

ter izdelavo lesenih prog. Iz lastnih sredstev so kupili tudi drese za trening in žoge za vaterpolo.

Ekipa je bila iz leto v leto večja, zato so leta 1936 vodstvo ljubljanskega kluba Ilirija zaprosili za trenerja; z njegovim prihodom se je začelo sistematično trenirati. V plavalni šport so se v večini vključevali študentje, medtem ko so pri skakalcih v vodo prevladovali orodni telovadci.⁵⁴

Šah

Še ena od panog, za katero so se ljudje navdušili po koncu prve svetovne vojne, je bil šah. V Trbovlje so ga prinesli vojaki, ki so se vrnil iz ruskega vojnega ujetništva. Šah so začeli igrati po kolonijah, vendar pa je šahov v prvih letih močno primanjkovalo; zato so si jih morali narediti sami.

Leta 1927 je bil sestavljen nov pripravljalni odbor in kasnej ustanovni občni zbor, kjer so sestavili pravila kluba in določili njegovo ime; Šahovski klub Trbovlje. Klub je kupil deset novih šahov, igralni večeri so bili vsako sredo v mali dvorani Sokolskega doma.

Prvi redni turnir za prvenstvo Trbovelj se je pričel leta 1927/28, v letu 1928 pa je bila odigrana tudi prva simultanka v klubu.

V zadnjih letih pred drugo svetovno vojno je tekmovanje počasi zamrlo; tako zaradi finančnih težav kluba kot tudi zaradi vpliva bližajoče se vojne. Ob okupaciji je moralo Šahovsko društvo Trbovlje okupatorju predati vse svoje imetje.⁵⁵

Smučanje

Leta 1912, v letu, ko so v Trbovljah ustanovili podružnico Slovenskega planinskega društva (SPD), lahko govorimo o začetku smučanja v Trbovljah. Prve tekme so bile kombinacije teka in smuka, proge pa so potekale po domala vseh okoliških hribih kot tudi v dolini. Kasneje so se pojavili tudi prvi skakalci. Prva skakalnica je bila povsem naravna, bila pa je v središču Trbovelj (daljave do 30 metrov).⁵⁶

Smačanje je bilo osnovano kot sekcija v naslednjih športnih organizacijah: SK Trbovlje (1923), SPD Trbovlje(1929), Delavsko prosvetno društvo Svoboda (pred I. 1933), Sokol Trbovlje 1934, Delavsko turistično društvo (1930).

⁵⁴ Oto Persoglio: Tudi v plavanju smo dosegali uspehe; v: 30 let športa v Trbovljah , 1952, str. 55-58.

⁵⁵ Hinko Jazbec: Šahovska igra že dolgo privlačuje Trboveljčane; v: 30 let športa v Trbovljah, 1952, str. 96-102.

⁵⁶ Janez Novak: V trboveljski beli opojnosti; v: 30 let športa v Trbovljah, 1952, str. 86.

Leta 1934 se ustanovi samostojni Smučarski klub Kum Trbovlje, kjer je bilo smučanje edina dejavnost. To društvo je svojo dejavnost usmerilo na Kum in nižje ležeči Lontovž. Klub je kmalu spoznal, da bo za uspešno delo potreboval kvalificirane trenerje (v sezoni 1938/39 je Polde Majdič opravil tečaj za zveznega učitelja), saj bi s tem omogočili kvalitetnejše tečaje smučanja.⁵⁷

Boks

Boks se v Trbovljah kot športna panoga dolgo ni mogel razviti. Glavno oviro je predstavljala oblast, ki je smatrala boks za surov in škodljiv šport. Druga ovira pa so bile finance, saj so bili rekviziti zelo dragi.

Naposled pa je le uspelo finančno bolje stoječemu športnemu klubu Trbovlje ustanoviti boks sekcijo v okviru svojega kluba. Takoj po ustanovitvi se je v sekcijo vključilo veliko število članov, ki so začeli intenzivno vaditi in že v kratkem času so zelo napredovali v tehniki. To je bil tudi pogoj, da uspehi niso izostali.

Ob okupaciji je ta mlada športna panoga tako kot preostala športna društva prenehala delovati.⁵⁸

Ostali športi

Čeprav so bila posamezna športna društva ustanovljena z namenom, da se ukvarjajo le z enim športom, pa so v skoraj vseh klubih vzporedno gojili več športov; velikokrat je bilo to pogojeno z letnim časom (poleti nogomet in lahka atletika, pozimi smučanje). Velika večina prvih športnikov je bila vsestranskih in v tem se je videla njihova velika ljubezen do športa.

Leta 1925 so v okviru SK Trbovlje ustanovili lahkoatletsko sekcijo, ki pa je kljub velikemu trudu nekaterih posameznikov prva leta bolj kot ne le životarila in se ni razširila med ljudmi. Lahko atletiko so gojili tudi v SK Amater. Če so bili v prvih letih absolutni prvaki lahkoatleti SK Trbovlje, pa je kasneje zelo uspešno nastopalo moštvo SK Amater, še posebej potem, ko so se v klub vključili dijaki Tehnične srednje šole. Leta 1926 so v okviru SK Trbovlje ustanovili teniško sekcijo. Tenis so igrali na rudniškem igrišču nad šolo na Vodah, vendar pa jim je rudniška uprava že po pol leta prepovedala uporabo igrišča. Poleg teniške sekcije so ustanovili tudi namiznoteniško sekcijo, ki je kmalu spadala med močnejše v Sloveniji. Ženske so

⁵⁷ Isto tam str. 84.

⁵⁸ Mirko Krasnik: Boks si znova utira zmagovito pot; v: 30 let Športa v Trbovljah, 1952, str. 78-80.

igrale hazeno, šport, ki se je razvil na Češkem. Igra je bila zelo podobna rokometu in so jo igrale samo ženske.⁵⁹

V okviru kulturnega društva Svoboda, v katerega so se po ukinitvi SK Zore vključili njeni nekdanji nogometaši, je tudi delovalo nekaj sekcij. Delovali sta sekciji orodne in proste telovadbe, ženske so bile dejavne v sekciji hazene, organizirali pa so tudi nekaj šahovskih tekmovanj.⁶⁰

Odbojka je bila eden izmed športov, ki je bil v Trbovljah zelo priljubljen. Z njo so se začeli ukvarjati okrog leta 1930, najprej dijaki meščanske šole, kasneje pa še v odseku telovadnega društva Sokol. Na dvorišču pri bivši meščanski šoli (kasneje gimnaziji) je bilo poleg košarkarskega igrišča urejeno prvo igrišče za odbojko.⁶¹

⁵⁹ Zvone Alič. Iz razgovorov s športnimi delavci »Amaterja«; v: 30 let športa v Trbovljah, 1952, str. 42-49.

⁶⁰ Prav tam.

⁶¹ Tone Kočar, Odbojko bomo zopet poživili; v: 30 let športa v Trbovljah, 1952 str. 75-76.

3.3 Obuditev športa v Trbovljah po drugi svetovni vojni

Zelo pomembno vlogo pri razvoju košarke je imelo Sindikalno športno društvo Rudar (pred tem se je imenovalo Fizkulturno društvo Rudar, kasneje preimenovano v Športno društvo Rudar), kateremu se leta 1950 pridruži košarkarska sekcija, ki jo ustanovijo dijaki trboveljske gimnazije.

Po koncu druge svetovne vojne so športni navdušenci v Trbovljah poskušali čim hitreje obuditi športna društva. Za razliko od predvojnega delovanja klubov in društev, ki so bila številna in med seboj konkurenčna, pa je sedaj prevladovala ideja, da je treba združiti vse moči v delovanje enotnega športnega (fizkulturnega) društva, v katerem bi zaživel celotno telesnovzgojno življenje v Trbovljah. Tako je bil že meseca junija 1945 osnovan iniciativni odbor, ki je pripravljal vse potrebno za ustanovni občni zbor enotnega fizkulturnega društva v Trbovljah.

To športno društvo je imelo namen razvijati telesno vzgojo v Trbovljah, predvsem pa vzgajati mladino v telesno zdrave in napredne državljane. Ob ustanovitvi je imelo društvo nekaj preko 100 članov (ob koncu leta 1945 že okrog 300), sestavljalo ga je 13 sekcij; foto sekcija, namizno-teniška, nogometna, smučarska, šahovska, telovadna, teniška, kolesarska, lahkootletska, strelska, taborniška, plavalna in planinska sekcija (aktivno je v prvem letu delovalo le prvih sedem sekcij).⁶²

V letu 1946 se število članov društva se je dvignilo na okoli 850. Na tem mestu je treba omeniti organizacijo I. revirskega fizkulturnega dneva v Trbovljah, ki je potekal med 6. in 7. julijem 1946. Tu so se predstavili kolesarji, šahisti, plavalci, motoristi, nogometaši, odbojkarji, planinci, smučarji, telovadci... Pri organizaciji je aktivno sodelovale tudi mnoge organizacije, predvsem trboveljska podružnica sindikatov rudarjev.

V letu 1946 je okrajna komisija za agrarno reformo v Trbovljah podelila zemljišče za stadion in 16. julija se je pričelo urejati nov stadion. Veliko dela je bilo narejenega udarniško, posamezne organizacije in sekcije so prav tekmovala, katera bo poslala več delavcev na prostovoljno delo. Groba dela so bila končana v letu 1947 in 3.4.1947 je bilo nogometno igrišče izročeno svojim namenom. V tem letu sta bili aktivni predvsem telovadna in nogometna sekcija, zelo aktivni pa so bili tudi v odbojkarški, plavalni, šahovski in kolesarski sekcija.⁶³

⁶² Anton Kočar, Kako smo osnovali enotno fizkulturno društvo in njegove organizacijske oblike v 10-letni povojni dobi, v: 10 let športa v Trbovljah v svobodi, 1955, str. 11-19 (dalje Kočar, Kako smo ...).

⁶³ Prav tam.

Prelomno leto je bilo leto 1948, ko so se po vsej državi od športnih društev odcepila telovadna društva. Zato je bil 28.8.1948 izredni občni zbor, na katerem sta bila ustanovljena nova upravna odbora tako telovadnega kot tudi športnega društva. Do konca leta so poskušali predvsem oživiti delo v sekcijah; tu je bila najbolj dejavna boksarska sekcija. Izdelali pa so tudi prve društvene legitimacije in društvene znake.

Decembra 1949 je bil 5. redni letni občni zbor, na katerem je bila izvršena reorganizacija društva. Tako so močnejše sekcije (boksarska, kolesarska, nogometna, plavalna in smučarska) postale samostojni klubi. Izvršni odbor društva je koordiniral delo samostojnih klubov, skrbeli za dvig ostalih sekcij, predvsem pa skrbeli za izgradnjo športnih objektov (gradnja športnega doma).

Slika 3: Športni dom ŠD Rudar, zgrajen leta 1951, tu so imeli košarkarji tudi klubske prostore

V šolskem letu 1949/50 je bila ustanovljena košarkarska sekcija. Košarko so začeli gojiti dijaki na trboveljski gimnaziji.⁶⁴

⁶⁴ Prav tam.

4. ZAČETEK KOŠARKE V TRBOVLJAH

Obstaja več virov, ki pričajo o tem, da je bila ideja o košarkarski igri v Trbovljah že prisotna pred uradnim začetkom.

Na občnem zboru SFD Rudar (Sindikalno fizkulturno društvo Rudar) je bil izdelan načrt dela za leto 1948. V posebnem poglavju »Igre« se določi, naj bi se v tem letu organiziralo meddruštveno tekmovanje v odbojki in uvedlo igranje košarke.⁶⁵

V dneh od 30. maja do 6. junija 1948 so potekala v Trbovljah in Zagorju meddruštvena športna tekmovanja kot priprava na fizkulturni zlet v Pragi. Zasavski udarnik piše, da se je v tem tednu odvijalo tekmovanje v peteroboju, plavanju, odbojki, košarki, namiznem tenisu, nogometu, kolesarstvu, orodni telovadbi.⁶⁶

Zasavski udarnik objavi 29.7. 1949 prispevek o hitrem razmahu športa v istrskem okrožju. Med drugim omeni tudi dobro delo košarkarskih sekcij, ki ima 5 ženskih in 2 moški vrsti.⁶⁷ To priča o tem, da so zasavski športni delavci vedeli, kateri športi se razvijajo v sosednjih okoliših.

»Poskušali smo oživeti košarko in odbojko, to pa nam ni uspelo. Odbojka je bila znana iz predvojne dobe, dočim je bila košarka povsem nova športna panoga za trboveljske športnike....«⁶⁸

»Kmalu po osvoboditvi se je v Trbovljah pojavila lepa in zanimiva igra – košarka, ki pa je zaradi neznanja zaspala. Letos v februarju se je pri SŠD Rudarju zopet ustanovila košarkarska sekcija...«⁶⁹

»Ko sem odhajal (iz gradbišča o.p.), sem bil prepričan, da košarka v Trbovljah ne bo zaspala, kakor je že.«⁷⁰

⁶⁵ Plan SFD Rudar v letu 1948, 1.2. 1948, Zasavski udarnik, leto I, št. 3, str. 8.

⁶⁶ Okrajni fizkulturni nastop naj bo manifestacija čimvečjega omasovljanja fizkulture, 29.5. 1948, Zasavski udarnik, leto I, št. 13, str. 4.

⁶⁷ Zasavski udarnik, 29.7. 1949, leto II, št. 30, str. 4.

⁶⁸ Kočar, Kako smo ..., str. 12.

⁶⁹ Zasavski udarnik, 19.05. 1950, str. 4, K.F.: Prva tekma trboveljskih košarkarjev.

⁷⁰ Zasavski udarnik, 25.08. 1950, str. 4, K.F.: Dobili bomo košarkarsko igrišče.

»Ko so v Ljubljani in v Mariboru že imeli dobre košarkarske ekipe in so že Celjani, Sobočani, Goričani in Lendavčani že odigrali dve republiški prvenstveni tekmi, je bil košarkarski šport v Trbovljah še nepoznana igra. Mogoče je že ta ali oni videl v Ljubljani ali kje drugje košarkarsko igro – v Trbovljah sta Kladivar (Celje) in Enotnost (Ljubljana) le enkrat nastopila s košarkarsko tekmo – takrat v Trbovljah košarkarjev še ni bilo. Šele leta 1949 so naši gimnazijci prinesli ta šport v Trbovlje s ceste Bratstva-Enotnosti,....«⁷¹

Enotnost in Kladivar sta v letu 1947 zelo aktivno sodelovala na raznih zletih in demonstracijskih tekmah po Sloveniji.⁷²

Razvoj košarke v Trbovljah je potekal podobno kot v ostalih košarkarskih mestih po Sloveniji. Nosilci tega športa v prvih letih so bili dijaki trboveljske gimnazije, kasneje se jim pridružijo še fantje in dekleta iz ostalih srednjih šol. V tem obdobju so dijaki gojili moško in žensko košarko, slednjo rezultatsko manj uspešno, a z nič manjšo zagnanostjo.

Ženske v trboveljskem športu niso imele vidne vloge, saj so se z njim ukvarjali večinoma moški (nogomet, odbojka, boks, kolesarstvo, smučanje, telovadba). Kljub temu so dekleta mnogo let tekmovala v državnem prvenstvu in mnogo pripomogla k izboljšanju položaja in popularizaciji ženskega športa v Trbovljah.

Začetek košarke v Trbovljah lahko razdelim na štiri obdobja:

- Prvo obdobje: Prvi koraki k organiziranosti
- Drugo obdobje: Rast števila članov in reorganizacije kluba
- Tretje obdobje: Prva košarkarska kriza
- Četrto obdobje: Vztrajnost KK Rudar

⁷¹ Zasavski vestnik, 10.01. 1952, str. 4, H.J.: Košarka je poleg nogometa najaktivnejša.

⁷² Pavlovič, Mejniki, str. 41.

4.1 Prvi koraki k organiziranosti

Ideja o košarki je na začetku šolskega leta 1949/50 v Trbovlje prispela preko mladinske delovne brigade, katere so se udeležili dijaki trboveljske gimnazije. Delovna akcija se je odvijala na progi Šamac-Sarajevo, kjer je bila Trboveljska brigada sosed študentske brigade iz Beograda.⁷³

Mladinske delovne brigade so bile delovne skupine, ki so bile dejavne zlasti v povojnem obdobju na področju nekdanje Socialistične federativne republike Jugoslavije. Delovne skupine so bile organizirane na prostovoljni ravni ter so izvajale dela javnega pomena, dejavnost pa je bila pomembna tudi s političnega stališča.⁷⁴

Poleg fizičnega dela, ki je bilo prvotnega pomena, so se v popoldanskem času odvijale kulturne in fizikalne prireditve.⁷⁵

Dijak trboveljske gimnazije Boris Skalin se je v prostem času družil z beograjskimi študenti in se navdušil za moštveni šport, ki ga takrat še ni poznal. Košarka, kot so jo imenovali, je bila v Beogradu in ostalih srbskih mestih že zelo priljubljen in dobro celostno organiziran šport.

To priča tudi uspeh reprezentance SFRJ, ki si je leta 1950 priborila mesto na prvem svetovnem prvenstvu v košarki v Buenos Airesu.⁷⁶

V tistem času so imeli v Trbovljah gimnazijci zelo dejavno mladinsko organizacijo, ki je bila razdeljena na mnoge kulturne (pevski zbor, dramska sekcija) in športne sekcije (atletika, orodna telovadba, nogomet,...), tako so imeli dijaki poleg telesne aktivnosti pri športni vzgoji (telovadbi) rednega pouka še dodatne možnosti za aktivnosti v športu in ostalih dejavnostih. S tem so si krepili duha enotnosti in sodelovanja, ki je bil v povojnem obdobju še kako pomemben pri izgradnji nove družbe.

Pozno jeseni leta 1949 se je skupina dijakov na pobudo Borisa Skalina zbrala v takratni učilnici šestega razreda gimnazije in ustanovila košarkarsko sekcijo v sklopu gimnazijske mladinske organizacije. Za predsednika sekcije je bil izvoljen Antek Mahkovec.⁷⁷

⁷³ Boris Skalin, Začetki košarke v Trbovljah, v: 50 let košarke v Trbovljah, 1999, str. 17.

⁷⁴ Mladinske delovne brigade, Wikipedia, dne 10.2. 2009, svetovni splet:

http://sl.wikipedia.org/wiki/Mladinske_delovne_brigade .

⁷⁵ S svojim delom gradi in ustvarja mladina bratstvo in edinstvo med brigadami na avtocesti, v Zasavski udarnik, 29.7. 1949, str. 3.

⁷⁶ Vladislav Radosavljević, Plavi sjaj: jugoslovenska muška košarka XX veka I., 2002, str. 14.

⁷⁷ Antek Mahkovec, Paberki iz prvih let, v: 50 let košarke v Trbovljah, 1999, str. 19 (dalje Mahkovec, Paberki).

Takoj za tem je bilo odigrano prvo gimnazijsko prvenstvo⁷⁸ v košarki, ki je pustilo velik pečat na mladih v Trbovljah. Sodelovali so pretežno dijaki višjih razredov. Igralo se je po prirejenih pravilih (»kosmata igra«⁷⁹, dva polčasa, igra tri na tri, zadetek vreden 2 točki).⁸⁰

Preko zime se je že oblikovala ekipa, ki je marljivo vadila v gimnazijski telovadnici. Po nekaj mesecih je košarko igralo že 50 dijakov in dijakinj.⁸¹ Vadba je bila za fante v tem začetnem obdobju že organizirana, medtem ko so dekleta vadila večinoma pri pouku športne vzgoje.

⁷⁸ Gimnazijsko prvenstvo je bila osnova za prihodnja medrazredna in medšolska tekmovanja v občini Trbovlje.

⁷⁹ »Kosmata igra« - pri prekinitvah časomerilec ne ustavi ure, igralni čas teče dalje.

⁸⁰ Stane Hodej in Oto Virt, osebna komunikacija, januar 2009.

⁸¹ Mahkovec, Paberki, str. 19.

4.2 Prvo organiziranje košarkarske vadbe

Vadbo so si dijaki s pomočjo prof. Dragana Breganta zagotovili v gimnazijski telovadnici dvakrat tedensko, zunaj pa so prve treninge in tekme organizirali na zasilnem peščenem igrišču TVD Partizan blizu centra Trbovelj.⁸²

Telovadnica je merila približno 150 m². V njej je bili še telovadni rekviziti (konj, bradlja,...)⁸³ in ostala športna oprema, ki so jo morali košarkarji pred vadbo umakniti. Vadili so velikokrat brez vaditelja. Koši so bili pritrjeni na steno tako, da izza koša ni bilo prostora za igro ali met. Pomoč pri organiziranju vadbe je košarkarjem ponudil prof. Dragan Bregant, ki je bil med drugim tudi igralec in sodnik. Taktična in tehnična znanja so si izpolnjevali tudi s prebiranjem strokovne češke knjižice.⁸⁴

Največji problem pri vadbi je predstavljalo pomanjkanje košarkarskih žog, saj so imeli na razpolago za treninge oz. vadbo le eno žogo. Zunanji sloj žoge je bil usnjen in do neke mere raztegljiv, notranjost, t.i. »duša« pa gumijasta in napihljiva. Ko se je žoga napolnila z zrakom, je bilo potrebno nastavek za napihovanje zavezati in potisniti (skriti) pod usnjeni del. Velikokrat se je gumijasti del predrl in potrebno je bilo zakrpati luknjo in ponovno napolniti žogo z zrakom. Težko je bilo tudi žogo vsakič enako napolniti, saj je vpihan zraha uhajal skozi nastavek, zato je bila pogosto različnih dimenzij. Velik problem sta ob slabem vremenu na zunanjem igrišču predstavljala tudi voda in blato, saj sta se vpila v usnje in otežila odbijanje žoge od tal.⁸⁵

Slika 4: Košarkarska žoga nepravilnih dimenzij (Arhiv KK Rudar, 2009)

⁸² Ivo Poličnik in Oto Virt, 50 let košarke v Trbovljah, 1999, str. 24 (dalje 50 let košarke v Trbovljah).

⁸³ Stane Weiss, osebna komunikacija, februar 2009.

⁸⁴ Mahkovec, Paberki, str. 20.

⁸⁵ Stane Hodej, Ivo Poličnik, Oto Virt, osebna komunikacija, januar 2009.

Na Sliki 4 je prikazana košarkarska žoga nepravilnih dimenzij (pred tekmo) v roki košarkarja Toneta Pusta, kar priča tudi o tem, da so takšne žoge uporabljali na prvih tekmah.

Prof. Dragan Bregant, učiteljski naziv je pridobil na Difu v Beogradu, je med drugim poučeval osnove košarke tudi v sklopu rednega pouka pri telesni vzgoji. Poznal je osnovna znanja in prvine košarkarskega športa, ki jih je pri telesni vzgoji in popoldanskih treningih demonstriral svojim dijakom oz. igralcem.

Košarkarske prvine, oz. tehnični in taktični elementi, ki so jih fantje in dekleta vadili pri pouku ali pri popoldanskih treningih, so bili predvsem:⁸⁶

Osnovne tehnične prvine:

- vodenja (z levo in z desno roko)
- različne vrste podaj (z eno roko, z obema rokama, podaja ob tla z eno roko, podaja ob tla z obema rokama)
- met na koš (z obema rokama in najpogosteje z eno roko)

Osnovne taktične prvine v napadu:

- vtekanje po podani žogi (igralec je podal žogo svojemu soigralcu, ter si skušal v hitrem teku najti prostor in ugodno pozicijo za met na koš)
- odkrivanje (iskanje pozicije za sprejem podaje s soigralčeve strani)
- iskanje »trikotnikov« (pojasnjeno ob skici v nadaljevanju)

Osnovne taktične prvine igre v obrambi:

- večinoma se je igrala »conska« obramba (vsak obrambni igralec je pokrival svoj prostor)

Osnovne oblike igre:

- gimnazijska telovadnica: 1:1, 2:2, 3:3 z variacijami
- zunanje igrišče: 1:1, 2:2, 3:3, 4:4, 5:5 z variacijami

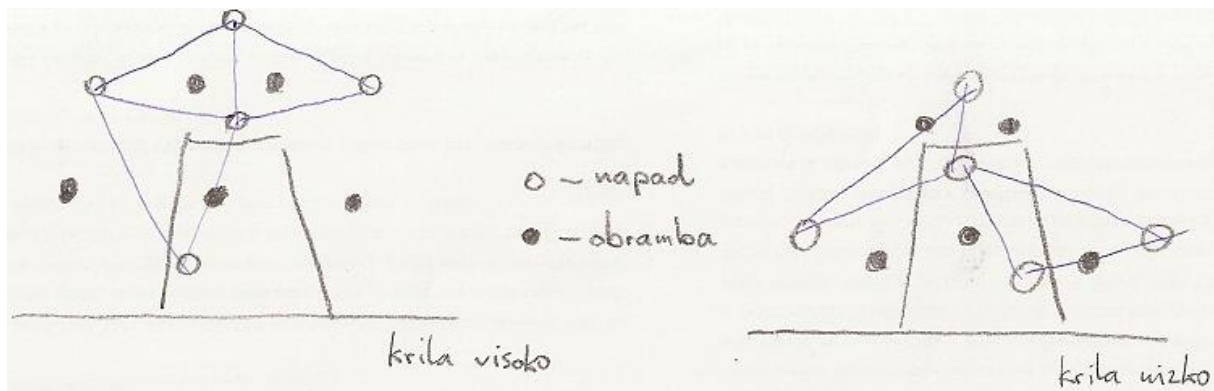
V igri v napadu so košarkarji uporabljali osnovno postavitvev s centrom (višina okrog 195 – Tone Pust), krilnim centrom in tremi nižjimi igralci. Kot osnovno taktično zamisel so uporabljali t.i. „trikotnik“. Uporabljali so hitre podaje, vtekanja, mete z razdalje (meta za 3 točke niso poznali - FIBA ga uvede leta 1984)⁸⁷ po „preletavanju“ igralca pod košem mimo visokega igralca na poziciji centra.⁸⁸

⁸⁶ Stane Hodej, Ivo Poličnik, Oto Virt, osebna komunikacija, januar 2009.

⁸⁷ Three-point field goal, Wikipedia, dne 1.3. 2009, svetovni splet: http://en.wikipedia.org/wiki/Three-point_field_goal.

⁸⁸ Stane Hodej, Oto Virt, osebna komunikacija, januar 2009.

Bistvo t.i. »trikotnika« (slika 5) je bilo iskanje številčne premoči v napadu, saj so moštva v tistem času igrala večnima »consko obrambo« 2+3, ki se jo je najlažje »izigralo« s hitrimi vtekanji na mesta, ki niso bili dovolj branjena. Tako so si napadalci ustvarjali igro znotraj igre. Prišlo je do situacij 3:2 ali 3:1, iz katerih je bilo lažje doseči koš.⁸⁹

Slika 5: Dva primera "trikotnikov" v napadu proti "conski obrambi" (skicirano na podlagi pričevanj Ota Virta, Staneta Hodeja in Iva Poličnika)

V obrambi še niso poznali košarkarske „preže“, kot jo poznamo danes. Težišče telesa je bilo višje, noge bolj iztegnjene, koordinacija rok in nog velikokrat neusklajena. Mete na koš nasprotnikov so že ovirali, medtem ko dvojenja, zapiranja igralcev po metu na koš še niso uporabljali tako pogosto. Takšen način vadbe, tehnične in taktične prvine so uporabljali do prihoda prof. Boška Mariniča v košarkarski klub v šolskem letu 1951/52.⁹⁰

Ker se košarkarji kot gimnazijska sekcija niso mogli registrirati pri Košarkarski zvezi Slovenije, so se kot košarkarska sekcija 4. aprila 1950 priključili Sindikalnemu športnemu društvu Rudar (SŠD Rudar), ki je takrat povezoval vse športe v Trbovljah. Tega dne je bil tudi prvi občni zbor sekcije znotraj SŠD Rudar. Prvi izvoljeni predsednik kluba je bil Boris Skalin, tajnik pa Antek Mahkovec.⁹¹

Kljub temu da so bili košarkarji vključeni v SŠD Rudar, so delovali povsem samostojno. SŠD Rudar je takrat že imel svoj izvršilni odbor, ki naj bi koordiniral in skrbel za dvig nerazvitih sekcij, med drugim tudi za mlado košarkarsko sekcijo.⁹²

⁸⁹ Stane Hodej, osebna komunikacija, januar 2009.

⁹⁰ Stane Hodej, osebna komunikacija, januar 2009.

⁹¹ 50 let košarke v Trbovljah, 1999, str. 24.

⁹² Plan OTO za Trbovlje leta 1950, 3.2. 1950, Zasavski Udarnik, leto III, str. 4.

Začetki organiziranega dela v košarkarski sekciji so bili torej sestavljeni iz treningov, organizacijskih priprav in izgradnje zunanjega igrišča. Za financiranje dejavnosti znotraj košarkarske sekcije so skrbeli košarkarji sami, medtem ko jim je najnujnejše rekvizite priskrbela gimnazijska mladinska organizacija.

4.3 Gradnja prvega košarkarskega igrišča

Prvo tekmo so zaradi neprimernih dimenzij gimnazijske telovadnice morali odigrati na zasilnem peščenem igrišču za bivšim telovadnim domom Telovadnega društva Partizan. Konstrukcijo košev (slika 8) je zasnoval Stane Hodej. Višina košev je bila pravilno načrtovana (3.05m), prav tako je bil koš narjen tako, da je omogočal igro pod košem in »prodore« na koš.⁹³

Izgradnja košarkarskega igrišča se je aktivno pričela spomladi leta 1950 na prostoru tedanjega gimnazijskega igrišča za zgradbo Okrajnega ljudskega odbora (zgradba današnje občine). Delo je bilo opravljeno izključno udarniško.⁹⁴

Slika 6: Članek novinarja K.F., ki je poročal o košarkarjih in njihovem delu (Arhiv Zasavskega muzeja Trbovlje, 2009)

Novinar K. F. Zasavskega udarnika (kasneje Zasavski vestnik), je v letih 1950 in 1951 ažurno poročal o dogajanju in akcijah košarkarjev. V prispevku je opisan potek dela in problematika, s katero so se košarkarji pri gradnji igrišča soočali.

Obstoječe gimnazijsko igrišče je bilo treba popolnoma preurediti. Teren je bilo potrebno izravnati ter izpeljati drenažo in nasut črni leš, ki je bil takrat v pravilih še dovoljen.

⁹³ Mahkovec, Paberki, str. 20.

⁹⁴ Udarniško delo – prostovoljno in neplačano delo, zlasti prva leta po 1945.

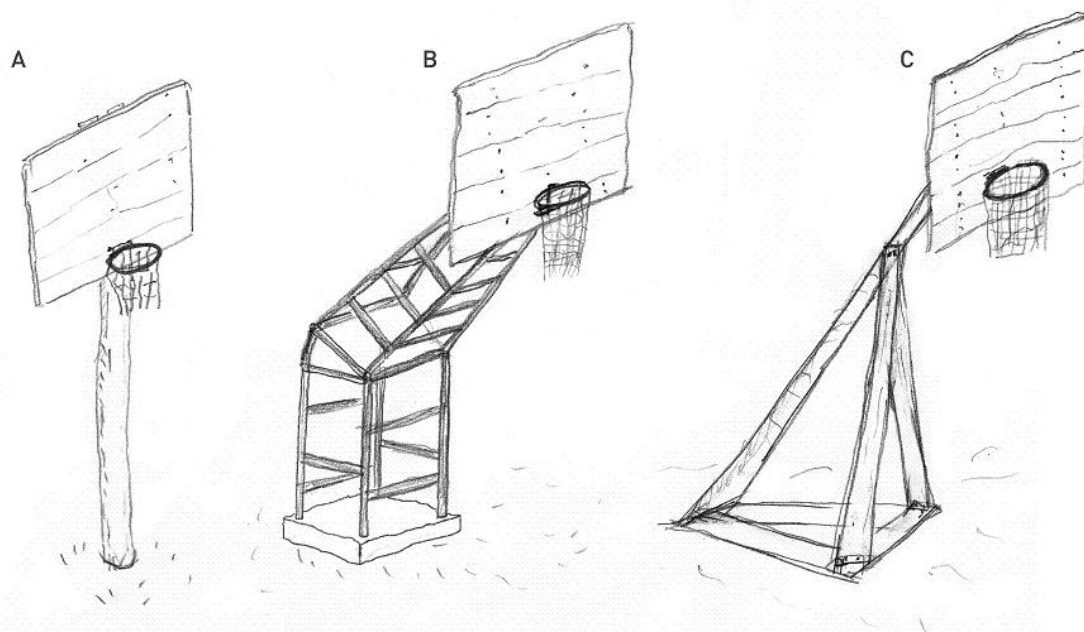

Slika 7: Gradnja prvega košarkarskega igrišča (Arhiv KK Rudar, 1999)

Začasni koši so bili sprva narejeni tako, da je bila na kol pribita ravna deska, kar je povzročalo mnogo probleme košarkarjem pri zaustavljanjih po prodoru na koš. Tako postavljen koš ni dopuščal niti igre pod obročem, meta iz kotov ipd. Sama konstrukcija koša je bila tudi dokaj nestabilna, tako da se ob metu pod kotom, žoga zaradi tega odbila pod nepravilnim kotom.

Zaradi takšnih težav pri igri, so se lotili načrtovanja in konstruiranja „pravih“ košev (Slika 8), takšnih kot so jih takrat že imeli košarkarji v Ljubljani. Pomoč pri načrtovanju jim je ponudil Miro Žargaj, sicer odbojkar, ki je nekaj časa celo sodeloval pri upravnem odboru košarkarjev. Konstrukcija je bila rahlo „prelomljeno“ in navznoter sloneče stojalo z možnostjo pritrditve table in koša. Pri takratni rudniški upravi so jim dovoili, da so na njihovem odpadu poiskali stare cevi, ki so jih potem zvarili v eni od mnogih kovaških delavnic.⁹⁵

⁹⁵ Mahkovec, Paberki, str. 19.

Slika 8: skice konstrukcij prvih košev (skicirane na podlagi pričevanj in zapisov)

Na Sliki 8 so prikazane prve konstrukcije košev v letih od 1950-1953. Primer A je prva improvizirana konstrukcija zasilne narave.⁹⁶ Skicirana je na podlagi spisa o začetku košarke Anteka Mahkovca. Primer B je konstrukcija, ki so jo postavili košarkarji na svoje prvo igrišče.⁹⁷ C primer pa je zasilna konstrukcija, ki so jo uporabili na prvi domači uradni tekmi junija 1950.⁹⁸

Otvoritev prvega zunanjega košarkarskega igrišča je bila po mladinskem državnem prvenstvu jeseni, 7. septembra, 1950.⁹⁹

⁹⁶ Prav tam.

⁹⁷ Prav tam.

⁹⁸ 50 let košarke v Trbovljah, 1999, str. 24.

⁹⁹ Isto tam, str. 25.

4.4 Prve tekme košarkarjev

Prva (prijateljsko) tekmo so Trboveljčani odigrali 9. maja 1950 s Srednješolcem iz Celja. Trboveljski mladinci so to tekmo izgubili z rezultatom 49:19 (30:7). Tekma je bila zanimiva tudi po tem, da je bila odigrana kar na trgu pred železniško postajo, kamor so postavili prenosno koše.¹⁰⁰ V tem prvem obdobju je bilo odigranih še kar nekaj tekem.

Na mladinskem prvenstvu v Ljubljani (23.-25.6. 1950), kjer je tekmovalo osem ekip, pa so se uvrstili na predzadnje mesto. Odigrali so tri tekme in vse izgubili, uvrstili so se na predzadnje mesto.¹⁰¹

Slika 9: Prva ekipa košarkarjev v začetku leta 1951 (Arhiv KK Rudar, 1999)

V Sliki 9 je prikazana prva ekipa košarkarjev, ki je pričela tekmovanja 9. maja 1950. Od leve proti desni si sledijo: Tone Pust, Boris Skalin, Jelo Murn, prof. Dragan Bregant, Pepči Pikel, Rafko Klačar, Stane Hodej, Slavko Jelen, Miha Turk in Branko Kačnik.

¹⁰⁰ To kaže tudi na to, da so se tudi v drugih mestih ukvarjali s problematiko pomanjkanja košarkarskih igrišč.

¹⁰¹ Zasavski udarnik, 7.7. 1950, str. 4, K.F.: Trboveljski košarkaši so se udeležili III. republiške tekme.

5. REORGANIZIRANJE V TRBOVELJSKI KOŠARKI

V začetku leta 1951 se je število članov povečalo na 74 (pridružili so se mladi iz kovinarske poklicne šole), kar je košarkarje prisililo v preoblikovanje vodstvene strukture in reorganizacijo. Imeli so člansko moško, žensko in pionirsko vrsto.¹⁰²

Na občnem zboru kluba v začetku leta 1951 je bil izvoljen nov odbor, kateremu je predsedoval Jože Pikel st. (sekretar Medkrajevnega komiteja Komunistične partije Slovenije). Tajnik pa je bil zopet Antek Mahkovec. Klub si je zastavil ambiciozne cilje:¹⁰³

- pridobiti strokovni kader in izboljšati razmere za delo z mladimi
- zgraditi košarkarski stadion
- izboljšati rezultatske uspehe

Še vedno so se soočali s pomanjkanjem športnih rekvizitov (žoge, športna obutev) in strokovnega kadra. Kljub stalni pomoči prof. Breganta, v klubu niso imeli dovolj strokovnih delavcev, zato so vadbo velikokrat vodili kar košarkarji sami (predvsem žensko in pionirsko vrsto).¹⁰⁴

Svoje klubske prostore so dobili v športnem domu SŠD Rudar, kjer so bile tudi slačilnica, kopalica in sejna dvorana.

V začetku šolskega leta 1951/52 prof. Dragana Breganta, ki je pomagal pri delu pri vseh vrstah, zamenja prof. Boško Marinič, ta pride službovat kot profesor telesne vzgoje v trboveljsko gimnazijo.

¹⁰² A. Mahkovec, Košarkarji so zorali ledino, v: 30 let športa v Trbovljah, 1952, str. 92.

¹⁰³ 50 let košarke v Trbovljah, 1999, str. 26.

¹⁰⁴ Stane Hodej, osebna komunikacija, januar 2009.

5.1 Pridobitev strokovnega kadra in izboljšanje vadbenih razmer

Jeseni 1951 prof. Bregant preneha poučevati telesno vzgojo na gimnaziji in tudi neha delovati v klubu; v zamenjavo zanj vodstvo šole pridobi prof. Boška Mariniča iz Maribora, ki je že imel večletne izkušnje z organizacijo košarkarske vadbe in tekmovanji na republiškem nivoju.

Prof. Marinič (roj. 1921) se je po vojni 1945 vpisal na Višjo šolo za telesno vzgojo v Beogradu (kasnejši DIF), po študiju je odšel v Lendavo, pred tem pa je za kratek čas poskusil s košarko pri mariborskemu Železničarju (1946) in v Ilirski Bistrici (konec leta 1946). Prvo pionirsko delo je začel na gimnaziji v Lendavi, kjer je poučeval telesno vzgojo in učil tako fante kot dekleta. Organiziral in vodil je delo za gradnjo košarkarskega igrišča pri takratnem telovadnem domu. Bil je neutrudni naudušenec pri vadbi košarke in v letih 1947 ter 1948 treniral vse skupine košarkarjev in košarkaric. Leta 1948 prevzame vadbo mariborskih košarkarjev. Deloval je kot vzgojitelj, trener, igralec, organizator medšolskih tekmovanj, izdelovalec košarkarske opreme. Iz angleščine je prevajal strokovno literaturo.¹⁰⁵

Vse pridobljene izkušnje in znanje so na trboveljske košarkarje in košarkarice naredile velik vtis. Prvič so se srečali z bolj sistematično organizirano vadbo, kot so jo poznali do sedaj in v tehničnem in taktičnem znanju so fantje in dekleta hitro napredovali, kar se je kasneje pokazalo tudi pri rezultatih. To je bila dobra osnova in vzpodbuda za delovanje kluba v naslednji sezoni.

Na koncu leta 1951, na začetku leta 1952 se je klub strokovno kadrovsko popolnoma preuredil. Imeli so moško in žensko člansko vrsto, mladince in pionirje.

Sestava trenerskega kadra v košarkarski sezoni 1951/52:¹⁰⁶

- člani (prvo moštvo) – Boško Marinič (tudi igralec)
- članice – Antek Mahkovec in Stane Hodej (oba igralca)
- mladinci in pionirji – Slavko Jelen in Jože Pikel (oba igralca)

Prof. Boško Marinič in Slavko Jelen leta 1952 na Bledu opravita inštruktorski tečaj, ki je trajal en mesec. Prvi je pridobil tudi naziv Sodnik I. razreda leta 1951.¹⁰⁷ V primerjavi s prejšnjim obdobjem, ko so se neprestano spopadali s pomanjkanjem strokovnega kadra, je bil uvod v novo sezono bolj obetaven.

¹⁰⁵ Božidarju Mariniču Bloudkova nagrada, Košarkarska zveza Slovenije, dne 12.2. 2007: <http://www.kzs-zveza.si/kzs/index.php?x=2&novica=521> .

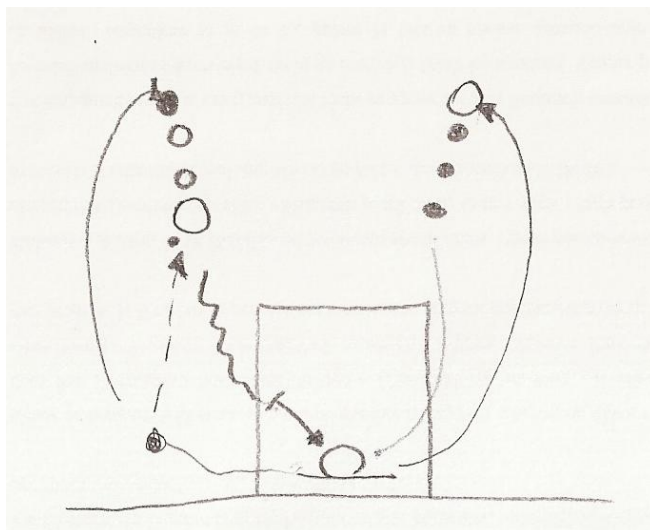
¹⁰⁶ 50 let košarke v Trbovljah, 1999, str. 26.

¹⁰⁷ Pavlovič, Mejniki, str. 87 in str. 175.

Treninge je prof. Marinič vodil dva do trikrat tedensko. Še vedno so bili sestavljeni iz »udarnišlega« in košarkarskega dela. Fantje so vadili več kot dekleta, saj so imeli na sporedu tudi več tekem.¹⁰⁸

Velik problem je še vedno predstavljalo pomanjkanje košarkarskih žog. Zelo redko se je dogodilo, da so imeli na treningu dve žogi. Treningi so bili po večini že sestavljeni iz ogrevanja, glavnega dela in zaključka z umiritvijo.¹⁰⁹

Vadba s košarkarsko žogo je najpogosteje potekala v načinu z dvema kolonama na en koš. Vadeči iz prve kolone je izvedel določeno nalogo (met na koš, vodenja, varanja,...), med tem ko je vadeči iz druge kolone počakal na konec izvedene vaje, ki se je v večini primerov končala z metom na koš. Nato je vadeči iz druge kolone pobral žogo in jo podal naslednjemu vadečemu iz prve kolone. To je bila najbolj enostavna oblika vadbe z eno žogo.

Slika 10: skica prirejene vadbe z eno žogo na en koš

Na Sliki 10 je prikazan primer prirejene vadbe z eno žogo na en koš, ki so jo košarkarji večinoma uporabljali pri svoji vadbi.

Vadba je bila tudi bolj kondicijsko usmerjena. Veliko je bilo »teka gor-dol« po igrišču, s katerim so si izboljšali vzdržljivost, moč pa se je pridobila s fizičnim delom pri gradnji igrišča.¹¹⁰

Vadba pri dekletih in mlajših selekcijah je potekala podobno kot v članski vrsti pri prof. Mariniču, saj ločene metodike za različne starostne skupine ali ločeno po spolu

¹⁰⁸ Stane Hodej, osebna komunikacija, januar 2009.

¹⁰⁹ Stane Hodej in Oto Virt, osebna komunikacija, januar 2009.

¹¹⁰ Stane Hodej, osebna komunikacija, januar 2009.

še niso poznali. Zelo redko se je zgodilo, da bi bilo deset deklet na treningu, zato je bila osnovna oblika igre »pet na pet na dva koša«, težko izvedljiva. Dekleta so tudi veliko manj vadila zaradi majhnega števila tekem.¹¹¹

Slika 11: Del članov, mladincev, pionirjev in ženske ekipe leta 1951 (Arhiv KK Rudar, 1999)

Na Sliki 11 je del članov, mladincev, pionirjev in ženske ekipe KK Rudar leta 1951. Od leve proti desni: zgornja vrsta: Jože Bernot, Pepči Piki, Slavko Jelen, Tone Pust, Branko Kačnik, Stane Hodej; v sredini: Francka Rozina, Ivo Goljuf, Ervin Oplotnik,..., Nada Goršek; spredaj: Majda Golob, Marija Vozelj, Darinka Kalšek, Marija Grošelj, Dragica Vozelj,...

¹¹¹ Isto.

5.2 Izgradnja košarkarskega stadiona

Popularnost košarke in vseh ostalih športov je iz leta v leto rastla in prav tako število pasivnih in aktivnih članov sekcij (klubov) SŠD Rudar,¹¹² kar je pomenilo povečano potrebo po primerno urejenih športnih objektih, ki bi omogočili čim bolj ustrezne razmere za vadbo in organizacijo tekmovanj. Iz tega je nastala ideja o športnem kompleksu s košarkarskim in odbojgarskim igriščem ter tekaško stezo in skakališčem za skok v višino in daljino, katerega bi lahko za potrebe pouka športne vzgoje uporabljala tudi trboveljska gimnazija.

Velik vpliv na košarkarje, ostale športnike in prebivalce Trbovelj je imelo tudi tedanje družbeno-politično stanje, ki je bilo orientirano k sodelovanju, enotnosti in graditvi boljše prihodnosti. Ta faktor je ogromno pripomogel k temu, da so se športni objekti gradili udarniško in tako omogočile telesne dejavnosti in gojenje športa naslednjim rodovom.

Novoizvoljeni predsednik KK Rudar Jože Pikl je s pomočjo svoje politične in družbene pozicije priskrbel ogromno gradbenega materiala in finančnih sredstev za samo gradnjo. Mnogo dela so opravili košarkarji, ki so bili med drugim tudi pobudniki, gimnazijci z vodenjem prof. Mariniča (med poukom telesne vzgoje so na igrišče nosili kamenje za drenažo iz potoka), drugi člani ŠD Rudar in ostale organizacije.¹¹³

Slika 12: graditev stadiona po "udarniško"(Arhiv KK Rudar, 1999)

Na Sliki 11 je prikazana gradnja novega košarkarskega stadiona, ki se je zgradil na že obstoječemu igrišču. Sodelovali so vsi košarkarji, pomagali so jim tudi ostali člani ŠD Rudar. Igrišče so zgradili povsem »udarniško«.

¹¹² Kočar, Kako smo ..., str. 13.

¹¹³ Stane Hodej in Milena Hodej, Ivo Poličnik, Oto Virt, osebna komunikacija, januar 2009.

Obstoječemu igrišču se je obnovila drenaža, nasul nov leš, označile nove linije, odpravile poškodbe na tablah in obročih, jeklene konstrukcije košev pa so ostale iste. Poleg košarkarskega se je zgradilo odbojkarško igrišče in okrog njiju je potekala atletska steza. Vse površine so bile posute z lešem.

Slika 13: Pogled na stadion pred slavnostno otvoritvijo (Arhiv KK Rudar, 1999)

Na Sliki 12 je prikazana slavnostna otvoritev stadiona 25. maja 1952, ki je bila popestrneja s pisanim športnim programom v košarki, odbojki in atletiki.

Slika 14: Trenutek slavnostne otvoritve (Arhiv KK Rudar, 1999)

Na Sliki 13 lahko vidimo predstavnike različnih športnih panog (lahka atletika, odbojka, košarka), ki so se udeležili slavnostne otvoritve dne 25.5. 1952.

5.3 Izboljšana rezultatska uspešnost

Zaradi izboljšanih materialnih in kadrovsko-strokovnih pogojev (nova uprava, spremenjen trenerski kader, novo igrišče), so košarkarji in košarkarice vidno napredovali v tehničnem in taktičnem znanju, kar se je pokazalo tudi pri doseganju števila košev in povečanju števila zmag.

V KK Rudar so vodili evidenco odigranih tekem, zmag, porazov, števila prejetih in danih točk za vse ekipe kluba na vseh tekmah, tako prvenstvenih kot prijateljskih v letih 1950, 1951 in 1952 in tudi kasneje.

Slika 15: Ekipa Rudarja junija 1952 (Arhiv KK Rudar, 1999)

Na Sliki 15 je ekipa KK Rudar junija 1952. Od leve proti desni: prof. Boško Marinič, Tone Pust, Boris Skalin, Jelo Murn, Pepči Pikel, Slavko Jelen, Rafko Klančar, Antek Mahkovec, Stane Hodej.

Tabela 1: Bilanca vseh tekem KK Rudar v letih 1950, 1951 in 1952 (S. hodej, 1955)

leto	št. tekem	št. zmag	delež zmag	št. neodločenih izzidov	št. porazov	doseženi koši	prejeti koši	povp. doseženih košev	povp. prejetih košev
1950	16	4	0.25	0	12	287	550	17,9	34,4
1951	37	8	0.21	1	28	985	1515	26,6	40,9
1952	43	23	0.53	0	20	1364	1309	31,7	30,4

V Tabeli 1 se lepo vidi rezultatski napredek celotnega košarkarskega kluba, ki je rezultat reorganizacije dela z vsemi vrstami. Povprečje doseženih košev narašča iz leta v leto. Število prejetih košev je najmanjše v letu 1952, kar pomeni izboljšanje tehnike in taktike v fazi branjenja. Tudi število doseženih košev na najvišje v letu 1952, zopet dokaz o napredovanju pri tehniki in taktiki v napadu.¹¹⁴

Mladinke Rudarja 21. in 22. junija 1952 sodelujejo na mladinskem prvenstvu mladink v košarki, ki se organizira na novem košarkarskem stadionu. Sodelujejo AŠK Ljubljana, Branik Maribor, ŽSD Celje in Rudar. Zasedejo zadnje mesto na turnirju.¹¹⁵

¹¹⁴ Stane Hodej, Košarkarji imajo vse predpogoje za nadaljnje tekmovalne vzpone, v: 10 let športa v svobodi, 1955, str. 64 – 71.

¹¹⁵ Ženska košarka, v: 50 let košarke v Trbovljah, 1999, str. 113.

5.4 Obdobje razdvojitve v trboveljski košarki

Proti koncu leta 1952 je košarkarski šport v Trbovljah zapadel v krizo, ki je bila prisotna približno do košarkarske sezone 1954/55. Odbor KK Rudar je izgubil predsednika Jožeta Pikla, ki je bil službeno premeščen in nekaj odbornikov (bolezen, drugi interesi). Dva članska igralca sta odšla na služenje vojaškega roka, dva pa na študij v Ljubljano. V tem času pride tudi do spora s profesorjem Mariničem, ki kmalu osnuje gimnazijski košarkarski klub Svoboda (GKK Svoboda), kamor je prestopilo večina najboljših mladincev in mladink, tako KK Rudar ni imel osnove za nadaljnje delo z žensko in mladinsko ekipo.¹¹⁶

Potrebno je bilo prestrukturirati klub in v začetku decembra 1952 se je na občnem zboru izvolilo novo vodstvo. Predsednik je zopet postal Boris Skalin, Vili Zupančič namestnik, tajnik Antek Mahkovec in blagajničarka Marjanca Forte.¹¹⁷

Kljub razdvojitvi trboveljske košarke KK Rudar ambiciozno in optimistično sestavi načrt dela, o čemer priča tudi prispevek novinarja A. M., objavljen v Zasavskem vestniku 26.2. 1953 prikazan na sliki 16.

Vaditeljski kader prevzame Slavko Jelen, ki leta 1952 opravi inštruktorski tečaj na Bledu, in ga sestavljalo še trije preostali igralci prvega moštva. Ustanovijo trenerski odbor, ki bo skrbel za člansko, mladinsko in pionirsko vrsto. V stiku ostanejo tudi z domačimi košarkarskimi strokovnjaki in veliko pomoč pri vadbi jim omogoči tudi domača vaditeljska literatura.¹¹⁸

Težko je bilo nadaljevati delo z žensko vrsto, saj je večina igralk prestopila k GKK Svoboda. A.M. omenja, da bo zelo težko pridobiti ženske športnice za vadbo in tekmovanje v košarki. Zapiše, da so v Trbovljah v tistem času bile redke ženske, ki bi posvetile svoj prosti čas delu v društvih, najmanj pa jih je zanimal šport. To so bili ostanki težkega življenja trboveljskega proletariata v predvojnem kapitalističnem družbenem redu, kjer so mlada dekleta morala misliti na družinsko življenje, ki jih je čakalo.

A.M. piše tudi: »Seveda pa je danes mnogo naše mladine – ne samo žensk – pod vplivom svojih staršev, ki nimajo jasnih pojmov o oblikah novega, s socialistično miselnostjo prevzetega življenja. Prav zato bi morala vzgojo in prevzgojo naše

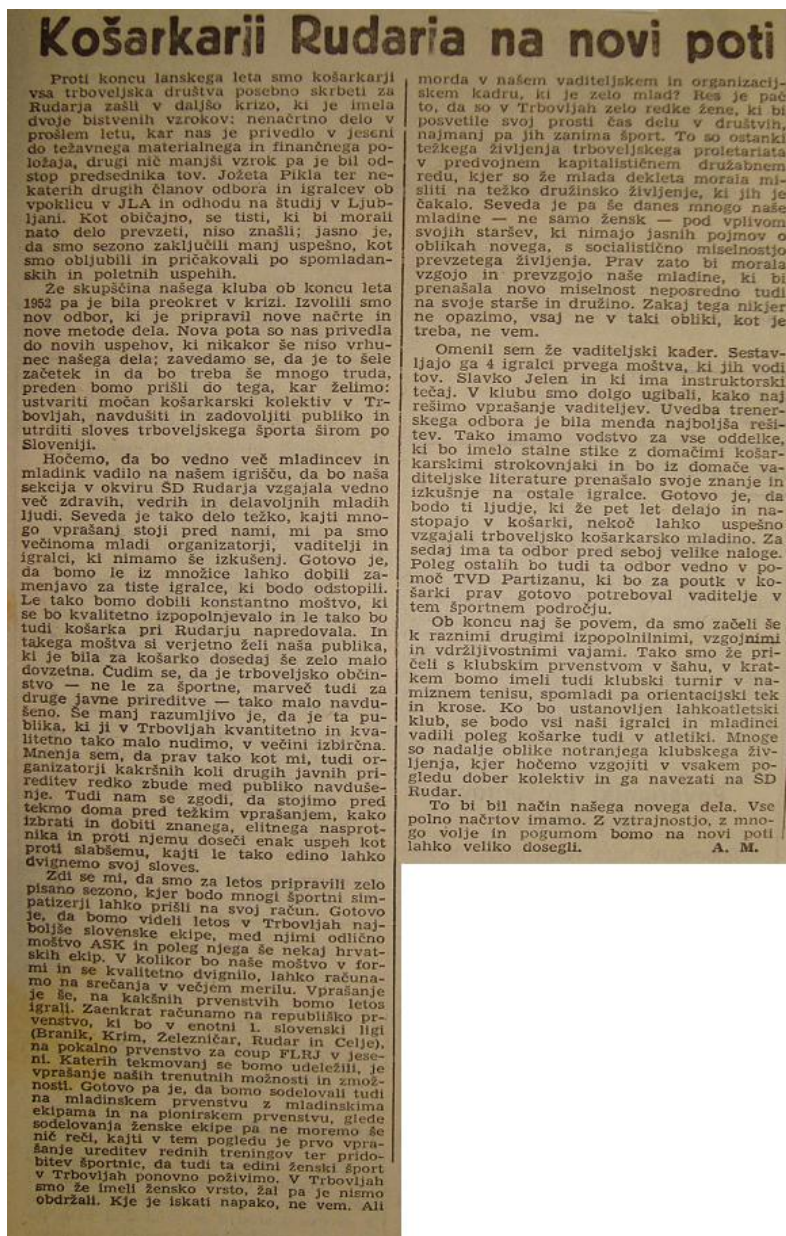
¹¹⁶ 50 let košarke v Trbovljah, 1999, str. 29.

¹¹⁶ 50 let košarke v Trbovljah, 1999, str. 29.

¹¹⁸ Zasavski vestnik, 26.2. 1953, str. 4, A.M.: Košarkarji Rudarja na pravi poti.

mladine, ki bi prenašala novo miselnost neposredno tudi na svoje starše in družine. Zakaj tega nikjer ne opazimo, vsaj v taki obliki ne, ne vem.«¹¹⁹

A. M. poudarja pomembnost socialistične vzogje mladine v društvih, med katerimi je tudi KK Rudar in s tem skuša privabiti mlade k igranju košarke pri KK Rudar.

Slika 16: Članek v Zasavskem vestniku 26.2. 1953

¹¹⁹ Prav tam.

5.5 Ustanovitev gimnazijskega košarkarskega kluba Svoboda

Na gimnaziji se je košarka v sklopu telesne vzgoje igrala in razvijala, saj je pouk vodil košarkarski trener prof. Marinič. Organizirala so se tudi medrazredna tekmovanja. Ko v KK Rudar pride do notranjega spora, prof. Marinič oktobra 1952 ustanovi gimnazijski košarkarski klub Svoboda, ki deluje pod okriljem športnega društva Svoboda. ŠD Svoboda se ustanovi kot protiutež ŠD Rudarju zaradi političnih nasprotij oz. »političnega ribarjenja« v trboveljskem družbenem prostoru v sredini leta 1952.

Kot se spominja Stane Hodej, je do »razkola« prišlo povsem zaradi »političnega ribarjenja« v vrhu politike Trbovelj, v katerem so nekateri posamezniki začeli očitati ŠD Rudar kot društvu, da vodi poleg športne politike še vso ostalo politiko. Tako so takrat razcepili nogomet, enako pa so storili pri košarki z ustanovitvijo GKK Svoboda. V bistvu je šlo za zamere in rivalstvo med posamezniki iz tedanje politične garniture vse v okviru obstoječe oblasti. »Nasprotniki« Rudarja so uspeli pridobiti na svojo stran prof. Boška Mariniča, niso pa uspeli dobiti košarkarjev »rudarjevcev«. Prof. Marinič osnuje GKK Svobodo, novi košarkarski klub iz samih gimnazijcev, ki po enem letu razpade. Dekleta in fantje niso bili tako »zastrupljeni« s košarko kot »rudarjevci« in po opravljeni maturi po večini opustijo igranje košarke. Tudi prof. Marinič jeseni leta 1953 odide iz Trbovelj.¹²⁰

Predsednik kluba postane prof. Jože Turk (direktor/ravnatelj Gimnazije Trbovlje), podpredsednik Herman Pečnik (inšpektor Sveta za kulturo in prosveto). Za sekretarja kluba je bil izbran prof. Boško Marinič. Klub je imel udi vso podporo profesorskega zbora gimnazije Trbovlje.¹²¹

Vadba poteka v telovadnici gimnazije in na zunanjem igrišču. Ravno tu pa pride do konflikta s KK Rudar, saj je to igrišče edino primerno za izvedbo košarkarskega treninga.

GKK Svoboda je imel mladinsko, člansko in žensko vrsto, ki je vadila v gimnazijski telovadnici in zunanjem igrišču. Trenirali so zelo zavzeto pod strokovnim vodstvom prof. Mariniča, kar je prineslo tudi rezultatske uspehe.

Tudi pri Svobodi je bila vadba otežena zaradi pomanjkanja primernih košarkarskih žog in premajhnega števila košarkarjev na treningih. Vadili so dva do trikrat tedensko popoldne in tudi med rednim poukom telesne vzgoje. Košarkarji so tudi veliko

¹²⁰ Stane Hodej, osebna komunikacija, januar 2009.

¹²¹ Zasavski vestnik, 16.10. 1952, str. 4, M.G.: Novi gimnazijski košarkarski klub je prejel ime Svoboda.

individualno vadili, tako da so ob nedeljah po maši pred kosilom odšli na košarkarsko igrišče.¹²²

V napadu so še vedno večinoma iskali »trikotnike« (Slika 5) in v obrambni fazi se je večinoma igrala »conska« obramba, čeprav je bilo že opaziti tudi obrambo »mož na moža«. Ogromno so tekali in si nabirali vzdržljivost, prav tako so vadili košarkarsko varanje t.i. »spiroheta«. Prisotne so bile tudi štafetne igre in vadba izvajanja prostih metov.¹²³

Takrat so veliko trenirali tudi zanimivo obliko varanja »spiroheto«, ki ga je izvedel igralec z žogo v napadalni polovici, bližje košu. S hrbtom je bil obrnjen proti košu, nakazal je podajo soigralcu in za tem takoj skočil čim višje v zrak, se obrnil za 180 stopinj (proti košu) in vrgel na koš.¹²⁴

Slika 17: članek o napredku GKK Svoboda (Zasavski vestnik, 1952)

Novi klub se je predstavil v tekmi s Partizanom iz Šoštanja in visoko zmagal. Zasavski vestnik je pohvalil igro in odlično delo v GKK Svoboda. V zadnjem odstavku poudari dobro materialno podlago, »harmonično« sodelovanje med igralci, trenerjem in vodstvom.¹²⁵

¹²² Ivo Poličnik, osebna komunikacija, januar 2009.

¹²³ Isto.

¹²⁴ Isto.

¹²⁵ Zasavski vestnik, 13.11. 1952, str. 4, M.G.: Gimnazijski košarkarski klub »Svoboda« lepo napreduje.

Zagnano delo v GKK Svoboda začne usihati zelo kmalu zaradi odhoda prof. Mariniča septembra 1953 iz Trbovelj. Takrat tudi GKK Svoboda izstopi iz prvenstva Zasavja in zgodba o uspehu se konča.¹²⁶

Slika 18: Ženska ekipa GKK Svoboda junija 1953 (Arhiv KK Rudar, 1999)

Na Sliki 17 je prikazana ženska vrsta GKK Svoboda. Od leve proti desni si sledijo: Nada Goršek, Zofi Sotensek, Dragi Razboršek, Tamara Lavrini, Silva Alauf, Slava Irt, Desanka Matkovič, Metka Pavšek, Berta Breznikar, Manca Baloh, Kati Žunk

Slika 19: moška ekipa GKK Svoboda junija 1953 (Arhiv KK Rudar, 1999)

Na Sliki 18 je ekipa GKK Svoboda, ki jo je vodil bivši trener KK Rudar prof. Boško Marinič: Zgornja vrsta: Gojmir Meško, Marjan Grošelj, Bojan Martinčič, Marko Čibej, Gusti Golob; spredaj: Ivče Berger, Miha Turk, prof. Boško Marinič, Franci Letnik, Edi Selan

¹²⁶ Zasavski vestnik, 30.9. 1953, str. 6, M.L.: Prvenstvo Zasavja.

5.6 Iskanje rešitev pri KK Rudar

Velik osip igralcev zaradi odhoda v vojsko in na študij, zlasti množičen prestop dijakov v GKK Svoboda, je narekoval bolj načrtno delo pri obnovi igralskega kadra. S popestritvijo dejavnosti – poleg košarke so v klubu uvedli različna tekmovanja v šahu, namiznem tenisu, večjo pozornost so namenili tudi klubskemu življenju – so uspeli pridobiti mladino in utrditi kolektiv.¹²⁷

Mladi kader so pridobili predvsem iz kovinarske šole, kar je bilo takrat nenavadno, saj se je igrala košarka izključno med gimnazijci in študenti. Osnovali so člansko, mladinsko in pionirsko vrsto, medtem ko ženske košarke zaradi odhoda večine igralk k GKK Svoboda niso uspeli organizirati.

Spomladi leta 1953 so pričeli z izgradnjo novega košarkarskega igrišča na stadionu ŠD Rudar. S to potezo so odpravili konflikt z GKK Svobodo v zvezi z vadbenimi površinami. Igrišče je bilo sprva namenjeno izključno košarki, bilo je brez tribun, igralna ploskev je bila iz zdrobljene opeke. Konstrukcija košev je bilo železobetonska. Na začetku razsvetljave še ni bilo, a so jo kmalu dobili.¹²⁸

Slika 20: Ekipa KK Rudar na novem igrišču junija 1953 (Arhiv KK Rudar, 1999)

Na Sliki 19 je prikazana ekipa KK Rudar junija 1953. V ozadju se vidi betonska konstrukcija in lesena tabla s košem. Od leve proti desni si sledijo: Vlado Ščurk, Antek Mahkovec, Miro Šuntar, Oto Virt (kovinarska šola), Stane Hodej, Rafko Klančar, Slavko Jelen (kovinarska šola), Pepči Pikel

¹²⁷ 50 let košarke v Trbovljah, 1999, str. 29.

¹²⁸ Prav tam.

Nov strokovni kader: Avgusta 1953 Stane Hodej opravi trenerski tečaj.¹²⁹

Težave, s katerimi so se košarkarji in uprava soočali, pa niso ovirale priprav in organizacije repubiškega prvenstva za mladince, ki je bilo 20. in 21. junija 1953. To je bila takrat ena največjih športnih prireditev v Trbovljah, ki jo je organiziral KK Rudar. Tekmovanje je vzbudilo veliko zanimanje domačih ljubiteljev športa, seveda pa tudi košarkarskih strokovnjakov iz vse Slovenije.¹³⁰

Sodelovalo je enajst ekip iz Kopra, postojne, Medvode, Maribora, Celja, Trbovelj in Ljubljane. Iz Trbovelj sta sodelovali GKK Svoboda in KK Rudar. Prvenstvo Slovenije osvojijo mladinski ASK iz Ljubljane. Končni vrstni red: 1. ASK, 2. Slavija, 3. Partizan (Medvode), 4. Branik, 5. Železničar (Ljubljana), 6. Svoboda (Trbovlje), 7. Železničar (Maribor), 8. Rudar (Trbovlje), 9. Aurora (Koper), 10. Celje, 11. Postojna.¹³¹

Slika 21: Otvoritev prvenstva za mladince (Arhiv KK Rudar, 1999)

Na Sliki 20 je prikazan trenutek otvoritev prvenstva za mladince. Zastavo dvigujejo člani ene izmed ljubljanskih ekip. Prvenstvo se je odvijalo dva dni na dveh igriščih.

Za zanimivost lahko omenim, da iz virov ni bilo zaslediti niti ene medsebojne odigrane tekme med KK Rudar in GKK Svoboda. Ta podatek priča o konfliktnih odnosih med kluboma.

¹²⁹ Pavlovič, Mejniki, str. 175.

¹³⁰ Zasavski vestnik, 17.7. 1953, str. 6, Največji mladinski turnir v Trbovljah.

¹³¹ Prav tam.

5.7 Rezultatska uspešnost obeh trboveljskih klubov v tem obdobju

5.7.1 GKK Svoboda

Mladinci Svobode so prikazali svoje znanje z doseženim 6. mestom na republiškem prvenstvu 21. in 22. junija 1953.¹³²

Tudi ženska ekipa je odigrala veliko prijateljskih tekem z Branikom Maribor, Železničar Maribor, AŠK Ljubljana, Železničar Ljubljana, Odred Ljubljana in ŽKK Celje.¹³³

Članska moška ekipa GKK Svoboda je uspešno tekmovala v prvenstvu Zasavja, kjer sta sodelovali še ekipi Litije in Proletarca iz Zagorja, in je pred izstopom, septembra 1953, zasedla prvo mesto na lestvici.

Košarka				
Prvenstvo Zasavja				
V nadaljevanju prvenstvenih tekem je »Proletarec« po izredno slabi igri premagal Litijo 56:40 (24:18). Lestvica:				
Svoboda	5	401	292:159	9
Proletarec	5	302	249:187	8
Litija	6	105	183:378	7
Kot se je izvedelo, je »Svoboda« iz Trbovelj odstopila od nadaljnega tekmovanja.				
-ml-				

Slika 22: V Zasavskem vestniku objavljen članek, ki priča o uspehu GKK Svobode in izstopu iz prvenstva

Slika 21 prikazuje članek, ki priča o uspešnosti GKK Svoboda na prvenstvu Zasavja in izpostavi izstop kluba iz prvenstva. Takrat prof. Marinič zapusti poklicno in košarkarsko delo v Trbovljah.

S tem dejanjem se konča zgodba o uspehu in razvoju gimnazijskega košarkarskega kluba Svoboda.

¹³² Prav tam.

¹³³ 50 let košarke v Trbovljah, str. 114.

5.7.2 KK Rudar

Rudar je bil za razliko od Svobode bolj tekmovalno aktiven. Članska in mladinska ekipa sta v kriznem letu 1953 oddigrali veliko prijateljskih, pokalnih, turnirskih tekem.

Tabela 2: Bilanca vseh tekem KK Rudar v letu 1953 (S. hodej, 1955)

leto	št. tekem	št. zmag	Delež zmag	št.neodločenih izzidov	št. porazov	Dani koši	Prejeti koši	povp. danih	povp. prejetih
1953	46	26	0.57	2	18	2453	2307	53,3	50,2

V Tabeli 2 je prikazano, da je KK Rudar je v primerjavi z dosežki iz let 1950, 1951 in 1952 (Tabela 1) vidno napredoval, kljub težavam v tem obdobju.

Članska ekipa je oddigrala v tem letu 21 prijateljskih, 7 prvenstvenih in 2 pokalni tekmi. Največjo zmago so dosegli proti Litiji z rezultatom 127:27, največji poraz pa proti Železničarju iz Mariboru z izzidom 55:115.

Košarje v tem letu so dosegli: Jelen 445 (14,8 točke na tekmo), Hodej 314 (10,5 točke na tekmo), Pust 124 (4,1 točke na tekmo), Mahkovec 120 (4 točke na tekmo), Piki 104 (3,5 točke na tekmo), itd..¹³⁴

Slika 23: Med treningom - Stane Hodej v prodoru na koš, v obrambi Tone Pust (Osebni Arhiv S. Hodej, 2009)

¹³⁴ Stane Hodej, Košarkarji imajo vse predpogoje za nadaljnje tekmovalne vzpone, v: 10 let športa v svobodi, 1955, str. 64 – 71.

5.8 Vztrajnost Košarkarskega kluba Rudar

Ko GKK Svoboda preneha obstojati, KK Rudar zopet postane nosilec organiziranega košarkarskega športa v trboveljski kotlini.

V klubu prično začetek leta 1954 pregled uspehov in neuspehov v prejšnji sezoni. Izvolijo tudi novo vodstvo, ki mu predseduje Aleksander Knaflič, za tajnika je izbran Jože Bernot, blagajnik pa Mirko Žargaj (kmalu opusti delo v klubu), gospodar pa Oto Virt. Med letom pristopi v upravni odbor Slavko Potrata (prej blagajnik pri ŠD Rudar).¹³⁵

V tem letu začno vadbo moške članske in mladinske vrste. Trenersko delo opravljajo Slavko Jelen, Stane Hodej (oba z opravljenim trenerskim tečajem) in občasno tudi ostali igralci.

V tem letu odigrajo zelo malo tekem (člani 29 in mladinci 12).

Tabela 3: Bilanca vseh tekem KK Rudar v letu 1954 (S. hodej, 1955)

leto	št. tekem	št. zmag	Delež zmag	št.neodločenih izzidov	št. porazov	Dani koši	Prejeti koši	povp. danih	povp. prejetih
1954	41	21	0.51	0	20	2088	2084	50,9	50,8

Iz Tabele 3 je videti, da je bilo v tem letu oddigranih manj tekem kot prej in da je ekipa nazadovala, kar je vsekakor odraz kriznega obdobja. Glede na statistiko ni vidnega napredka v primerjavi z letom 1953, vendar je potrebno poudariti, da KK Rudar takrat ni imel pionirske in ženske ekipe, ki sta dosegali slabše rezultate.

V letu 1955 se je videlo, da krize iz prejšnjih let še ni konec, kljub temu pa je imel Rudar vidno mesto v slovenskem košarkarskem prostoru. Tekmoval je v vseh kategorijah. Ponovno se vključi tudi delo z žensko ekipo. V sredini leta se zopet zamenja uprava kluba, ko predsedniško mesto prevzame Miloš Uršič. V zelo kratkem času upravni odbor pridobi prave ljudi, ki poskrbijo za višji nivo strokovnega dela in klub zaživi kot prerujen.¹³⁶

¹³⁵ 50 let košarke v Trbovljah, 1999, str. 31.

¹³⁶ Prav tam.

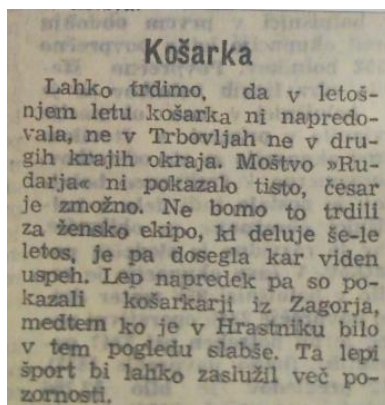
Avgusta leta 1955 KK Rudar organizira prvo mednarodna košarkarsko tekmo v Trbovljah z ekipo The Wolves iz Amsterdama, ki je bila na turneji po Hrvaški in Sloveniji.¹³⁷

Slika 24: Ekipa KK Rudar pred svojo prvo mednarodno tekmo avgusta 1955 (Arhiv KK Rudar, 1999)

Na Sliki 23 je predsednik Miloš Uršič z ekipo KK Rudarja. Od leve prosto desni si sledijo: Miloš Uršič, Tone Pust, Marjan Tausel, Slavko Jelen, Jelo Murn, Pepči Pikel, Janez Hočevar, Stane Hodej, Oto Virt, Vlado Ščurk, Ivo Poličnik

Tudi Zasavski vestnik, ki je v začetnem obdobju ažurno pisal o košarkarjih, sedaj veliko manj poroča o njihovem delu. Tudi komentar, objavljen 1.1. 1956, priča o tem.

Slika 25: Komentar na košarkarsko dogajanje v letu 1955 (Zasavski vestnik)

Na Sliki 24 je komentar na stanje v trboveljski košarki, ki hkrati omeni, da se v sosednjih mestih okraja (Zagorju in Hrastniku) tudi igra košarka. Avtor prispevka pohvali žensko ekipo KK Rudarja, ki se leta 1955 zopet ustanovi in košarkarje Zagorja.

¹³⁷ Isto tam, str. 32.

6. SMER RAZVOJA TRBOVELJSKE KOŠARKE

6.1 Organizirano delo z mlajšimi selekcijami

Praksa od ustanovitve kluba naprej je pokazala, da je za uspešnost članskih vrst kluba v košarki potrebno sistematično in redno vaditi in vzgajati mlade domače košarkarje. Pogoji za delo so se z graditvijo telovadnic in igrišč izboljševali, prav tako je trenerski kader z leti dopolnil svoje vrste (večinoma bivši igralci) in se redno izobraževal na strokovnih seminarjih KZS.

V pozni jeseni leta 1957 se prične vadba košarke za mlade, ki jo organizira KK Rudar. Pod vodstvom Iva Poličnika 40 učencev iz trboveljskih osnovnih šol vadi v majhni telovadnici, ki jo je zgradilo ŠD Svoboda. Kar hitro začno tekmovali in že leta 1960 v Zimski ligi v Ljubljani v skupini z AŠK Olimpijo I in Ljubljano, pionirji osvojijo prvo mesto. Milan Perpar je tretji najboljši strelec turnirja.¹³⁸

S sistematičnim, kontinuiranim in organiziranim delom z mlajšimi generacijami so v Rudarju pričeli aktivneje šele v šolskem letu 1960/61. Srečno naključje je bilo, da sta se v novozgrajeni osnovni šoli Tončke Čeč zaposlila igralca in trenerja Ivo Poličnik, ki je poučeval matematiko, in Oto Virt, učitelj športne vzgoje. Ustanovili so šolsko športno društvo Zora, katerega mentor je bil Oto Virt, seveda pa je bila košarkarska sekcija med najbolj množičnimi, pa tudi uspešnimi.

Pričela se je načrtna in redna vadba za skupine učencev 7. in 8. razreda ter 5. in 6. razreda in organiziralo ligaško tekmovanje razredov. V ligi je sodelovalo 12 ekip, na vseh tekmah pa je bila majhna telovadnica (20m x 10m) nabito polna navijačev, učencev, učiteljev. KK Rudar je desetletje črpal kader za pionirsko ekipo izključno iz osnovne šole Tončke Čeč.

V začetku šolskega leta 1970/71 začne na osnovni šoli Ivana Cankarja v Trbovljah delovati Košarkarska šola Ivo Daneu. Vodstvo prevzame Oto Virt, ki izkoristi trenutek priljubljenosti košarke v trboveljskem prostoru, saj tistega leta KK Rudar postane prvak Slovenije in tudi reprezentanca Jugoslavije osvoji naslov svetovnih prvakov. S pravilnim selekcioniranjem, pri katerem je bil poleg antropometričnih značilnosti šolski uspeh na prvem mestu, se je oblikovala skupina, ki je ob organiziranem strokovnem delu vidno napredovala. Rivalstvo med obema šolama postaja iz meseca v mesec večje. Kmalu pride do združitve pionirjev obeh šol in v maju leta 1970 se oblikuje

¹³⁸ Isto tam, str. 91.

kakovostna pionirska vrsta, sestavljena iz letnikov 1957 in 1958 (ta generacija osvoji naslove slovenskih prvakov v pionirski, kadetski in mladinski konkurenci).¹³⁹

Ta sistem dela z mladimi v Trbovljah koristi vse do danes. Seveda je v vmesnih obdobjih prišlo tudi do pomanjkanja trenerskega kadra ali do padca popularnosti košarke, vendar je mislenost košarkarskih delavcev, upravnega odbora in ljubiteljev košarka ostala takšna kot pred 40 leti – kvalitetno delo z mladimi – ne samo košarkarska vzgoja, temveč tudi vseživljenska vzgoja otrok in mladine.

Slika 26: Mladinska ekipa KK Rudar leta 1975 (Arhiv KK Rudar, 1999)

Na Sliki 25 je mladinska ekipa Rudarja, ki leta 1975 osvoji naslov slovenskega republiškega mladinskega prvaka. Pred tem osvojijo še pionirski in kadetski naslov. Od leve proti desni si sledijo: zadaj: Božo Marot, Matevž Lenarčič, Andrej Božiček, Bogdan Pfeifer, Zdenko Savšek, Kamilo Oberčkal, Miro Košarlin, Jože Klanjšek; spredaj: Radivoj Radak, Marjan Knaus, Božo Okorn, Toni Božiček, Jože Potrpin (poškodba)

Večina fantov te generacije je ostala zvesta košarkarskemu športu. Bili so člani uprave, trenerji, sodniki, podporniki in navijači.

¹³⁹ Isto tam, str. 93.

6.2 Skrb za razvoj ženske košarke v Trbovljah

Od samega začetka je bila ženska košarka vselej prisotna in tudi zanimanje zanjo je bilo veliko. S časovnimi premori so v KK Rudarju skušali ohranjati in razvijati žensko košarko, a je bilo to finančno, kadrovsko zelo težko izvesti.

Do leta 1956 se je ženka košarka razvijala v KK Rudar (vmes 1 leto v GKK Svoboda). Tudi v letu 1956 se na pobudo trenerja Staneta Hodeja in predsednika Aleksandra Knafliča (in pod »prisilo« KZS – vsak klub mora tekmovati z žensko vrsto) organizira vadba za dekleta.

Leta 1962 ženska košarka zopet ugasne in se pojavi na pobudo dijakinj iz gimnazije in ekonomske srednje šole spet v letu 1974. Pomladi tega leta trenersko delo prevzame Jože Laznik. Iz tega obdobja velja omeniti Polono Dornik, ki jo Oto Virt usmeri v košarko. Do zaključka osnovne šole je vadila pod vodstvom domačih trenerjev, v oktobru 1976 pa prestopi k KK Olimpiji. Postane stalna članica jugoslovanske (OI 1984 in OI 1988, tri svetovna prvenstva in pet evropskih) in kasneje tudi slovenske reprezentance.

Do leta 1993 vlada v ženski košarki zatišje, ki ga prekineta učiteljica športne vzgoje Alma Knaus (prva predsednica) in Aljoša Pišek, ko v novembru ustanovita Društvo Studio Jin-Jang, ki se kasneje preimenuje v Žensko košarkarsko društvo (ŽKD) Jin-Jang. V letu 1994 se priključijo še igralke hrastniške ekipe in v tej sezoni se oblikujeta kadetska in pionirska ekipa. V naslednjih letih dekleta tekmujejo v pionirski, kadetski in mladinski konkurenci, kjer se konstantno uvrščajo med 8 najboljših ekip v vseh kategorijah v Sloveniji. Vzgojili so vrsto deklet, ki so bila izbrana v državno reprezentanco in kakovostnih trenerjev ženske košarke.¹⁴⁰

Slika 27: Kadetinje ŽKD Jin-Jang leta 1995 in del ženske ekipe leta 1951

¹⁴⁰ Isto tam, str. 112-120.

7. SKLEP

Tako kot je vsak začetek težak, je bilo težko tudi delo prvih trboveljskih košarkarjev (pionirjev trboveljske košarke), ki so z veliko podporo širšega socialistično usmerjenega okolja zgradili prvo igrišče za košarko, ustanovili prvo košarkarsko sekcijo in začeli gojiti to zanimivo in dinamično igro.

Kot je bilo zapisano v Zasavskem udarniku leta 1948 in omenjeno v drugih virih, je bila ideja o košarki že prisotna preden so začeli trboveljski gimnazijci leta 1949 aktivno razvijati in gojiti ta šport. Fizkulturno sindikalno društvo Rudar (FSD Rudar), ki se kasneje preimenuje v Sindikalno športno društvo Rudar (SŠD Rudar) in nato v Športno društvo Rudar (ŠD Rudar) v svojih načrtih v letu 1948 že omenja igranje košarke. Tudi Telovadno društvo pri pregledu uspehov v letu 1949 zapiše, da zanemarjajo razvoj košarke. Pred uradnim začetkom naj bi bila odigrana tudi demonstracijska rekma med Enotnostjo iz Ljubljane in celjskim Kladivarjem. Ti viri resnično potrjujejo, da je bila košarka poznana že pred letom 1949, a za svoj razvoj v tem času ni imela pogojev.

Žal zaradi pomanjkanja strokovnega kadra in drugih interesov v ŠD Rudar organizirano delo v košarki v tem obdobju ne zaživi in tako ne prodre do mladih, ki bi verjetno ob primerni predstavitvi in materialnih pogojih košarko v Trbovljah igrali že prej.

V prvem obdobju pride ideja o košarki v Trbovlje in skupina gimnazijcev na pobudo Borisa Skalina ustanovi prvo košarkarsko sekcijo, ki poskuša gojiti košarko v sklopu gimnazijske mladinske organizacije. Že kaj kmalu se pridružijo kot sekcija SŠD Rudar, da lahko nastopajo na republiškem nivoju. S pomočjo prof. Breganta vadijo in se učijo prvih košarkarskih korakov med poukom športne vzgoje in redkih popoldanskih treningih, organizirajo gimnazijsko medrazredno prvenstvo, gradijo prvo košarkarsko igrišče, skratka fantje in dekleta začno postavljati temelje za nadaljni razvoj. V prvih letih obstoja košarke so se košarkarji soočali predvsem z pomanjkanjem strokovnega znanja in materialnih dobrin (športni rekviziti, športna oprema) ter s slabimi razmerami za vadbo (brez pravega trenerja, igrišča na odprtem).

Obdobje rasti in reorganizacije kluba se prične z novoizveljenim upravnim odborom, ki mu predseduje g. Jože Pikel in s prihodom prof. Boška Mariniča v šolskem letu 1951/52. Prof. Marinič kot izkušen košarkarski pedagog in vsestranski delavec

ogromno pripomore k organizaciji dela z mladimi, g. Pikel pa s svojo politično in družbeno pozicijo pomaga pri izgradnji stadiona in zagotavljanju finančnih sredstev. Košarkarji se prvič srečajo z rednim treniranjem in sistematično organizirano vadbo košarke, ki jim prinese tudi rezultatske uspehe.

Krizno obdobje se pojavi, ko v KK Rudar, takrat edinemu nosilcu organiziranega košarkarskega športa v Trbovljah, pride do nesoglasij med igralci, vodstvom in prof. Mariničem, ki takoj po odhodu iz kluba ustanovi Gimnazijski košarkarski klub Svoboda, ta je priključen novoustanovljenemu ŠD Svoboda. Mnogo igralcev KK Rudar odide na služenje vojaškega roka ali na študij v Ljubljano in tako jedro KK Rudarja razpade. Kljub nerednemu treniranju vztrajajo in redno tekmujejo. Nov »naraščaj« pridobijo na kovinarski šoli. Z GKK Svoboda prihaja do sporov zaradi košarkarskega igrišča, ki se kmalu razreši z zgraditvijo novega igrišča na stadionu ŠD Rudar. GKK Svoboda po letu dni razpade, prof. Marinič odide iz Trbovelj, fantje in dekleta tega kluba pa po večini opustijo igranje košarke ali pa se odločijo za rokomet. V KK Rudar se soočajo s pomanjkanjem trenerskega kadra in finančnimi ter materialnimi problemi. To obdobje traja do leta 1955, ko se klub kadrovske okrepi z novim vodstvom.

Vztajnost KK Rudar (četrti obdobje začetka) se prične leta 1954. Rudar je zopet postane nosilec košarkarskega športa v Trbovljah. Ponovno začno oživljati žensko košarko in delo z mlajšimi se nadaljuje.

Na podlagi negativnih (in pozitivnih) izkušenj se ob koncu 50-ih prične sistematična vadba z mlajšimi selekcijami (vrhunec je ustanovitev Košarkarske šole Ivo Daneu), iz katerih članska ekipa »črpa« šolane košarkarje, ki leta 1971 dosežejo naslov slovenskih prvakov in se uvrstijo v II. Zvezno ligo; vodi jo Košarkarska zveza Jugoslavije. V Zvezni ligi uspešno tekmujejo pet let.

Generaciji 1957 in 1958 pod vodstvom Poličnika in Virta v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja postaneta pionirski, kadetski in mladinski prvak Slovenije, kar priča o odličnem strokovnem delu trenerskih kadrov pod vodstvom Ota Virta.

Tudi nenehno obujanje in pozornost do ženske košarke se mi zdi pomembna, saj so tako člani KK Rudar in kasneje ŽKD Jin-Jang prikazali, da imajo tudi ženske svoje mesto v košarki, celo širše - v ekipnem športu. Pri Rudarju so vedno imeli probleme z pridobivanjem ženskega igralnega kadra in strokovnim vodstvom, kar so pri ŽKD Jin-Jang odpravili s tem, da so na novo ustanovili klub, ta je imel lasten strokovni in vodstveni kader. Osnova pa je (bila) odlični pedagoški delavci s smislom za košarko in delom z mladimi.

Če strnem ugotovitve, se je trboveljska košarka tako hitro razvila zaradi naslednjih vzrokov:

- ker je to takrat bila nova, zanimiva, dinamična, moštvena igra
- zaradi stika trboveljskih gimnazijcev s košarko na udarniški akciji med šolskimi počitnicami leta 1949 z dobro organiziranim delom mladinske organizacije, v kateri so ustanovili prvo košarkarsko sekcijo
- ker so družbeno-politične razmere v povojnem obdobju in podpora širšega okolja novemu športu, še posebej, ker je bila košarka primerno orodje za vzgojo »krepkega socialističnega človeka«, pripomogle, da se je krepil ekipni duh in medsebojna pomoč, to pa je pozitivno vplivalo na psiho-fizično stanje posameznika
- zaradi vključitve košarkarske sekcije v Športno društvo Rudar in zaradi podpore tega društva pri razvoju košarkarske igre
- zaradi udarniške izgradnje prvega košarkarskega igrišča
- zaradi zagnanosti in ljubezeni nekaterih posameznikov do košarke
- zaradi poudarka pri vzgoji in pri strokovnem delu z mladimi, tako z dečki kot z deklicami
- in ker so na trboveljskih osnovnih šolah delovale košarkarske šole pod vodstvom trenerjev KK Rudarja.

Menim, da je pomembno, da so ljudje, ki so skozi zgodovino delovali v klubu (nekateri delujejo še danes od samega začetka), vedno vodili in poudarjali pomembnost dela z mladimi, s tem pa so vzgajali ne samo odlične košarkarje, ki so zastopali Trbovlje na košarkarskih tekmovanjih širom po Sloveniji in Evropi, temveč so vzgajali tudi odlične ljudi. Pod vplivom socializma v povojnem obdobju je bilo to še bolj izrazito in celo diktirano s strani družbenega režima, a se ključna ideja o vzgoji mladine in košarki kot razvedrilu in tekmovalnemu športu ni nikoli opustila. Med športnimi delavci v KK Rudar je prisotna še dandanes.

Mladi košarkarji in košarkarice mnogokrat ne vedo, kako so nastali košarkarski klubi in društva oz. kdo so bili začetniki, ki so omogočili razvoj tega dinamičnega športa širom po Sloveniji. Menim, da bi se morali vaditelji in trenerji izobraziti tudi v tem pogledu. Tako bi mladim znali predstaviti oz. približati zgodovino košarke (njeno negativno in pozitivno stran) na poučen in zanimiv način. Le tako bo lahko postala košarka njihova vrednota in življenjska sopotnica.

Košarka naj bo za ljudi in tudi ljudje bodo za košarko!

8. VIRI

Viri:

Časopis:

Zasavski udarnik (vestnik), od 1.2. 1948 do 1.1. 1955

Ustni viri:

Hodej Stane, januar in februar 2009

Hodej Milena, januar in februar 2009

Pavlin Tomaž, januar in februar 2009

Poličnik Ivo, februar 2009

Virt Oto, februar 2009

Weiss Stane, februar 2009

Literatura:

10 let športa v svobodi. (1955). Trbovlje: Športno društvo Rudar Trbovlje

30 let športa v Trbovljah. (1952). Trbovlje: Športno društvo Rudar Trbovlje

Deltow, B., Hercher, W., Konzag, G. (1984). *Basketball.* Berlin: Sportverlag

Ivačič Lebar, I. (1999). *Naše Trbovlje.* Izlake: Grafex

Ivačič Lebar, I. (1999). *Sokol Trbovlje 1909-1999.* Trbovlje: Zasavski muzej Trbovlje

Kokalj Kočever, M., (2003). Šport med drugo svetovno vojno. *Seminar za mentorje zgodovinskih krožkov* (str. 65-62), Ljubljana: Društvo prijateljev mladine Slovenije

Mlakar, F., Lipičnik, D., Simončič, V. (1985). *40 let....* Trbovlje: TOZD Srednja šola naravoslovno-matematične in ekonomske usmeritve Trbovlje

Naglav, A. (ur.). (1983). *Pomniki našega boja.* Trbovlje: TOZD Tika

Pavlin, T. (2006). Oris razvoja celjske telesne kulture in športa po drugi svetovni vojni. *Iz zgodovine Celja*, zv. 5, 241-256

- Pavlin, T., (1995). Oris Športne aktivnosti na Slovenskem med drugo svetovno vojno, *Šport*, št. 4, str. 33-36
- Pavlin, T., (2005). "Zanimanje za šport je prodrlo med Slovenci že v široke sloje" : (Telesnokulturno in športno organiziranje na Slovenskem pred prvo svetovno vojno in po njej), Ljubljana: Fakulteta za šport
- Pavlin, T., (2007). Ljubljanska športna pot do Olimpije. *Olimpija 50 let*, Ljubljana: AŠZ Olimpija
- Pavlovič, M., (2000). *Mejniki slovenske košarke*. Ljubljana: Pisanica
- Poličnik, I. , Virt, O., (ur.). (1999). *50 let košarke v Trbovljah*, Trbovlje: Košarkarski klub Rudar Trbovlje
- Radosavljevič, V., (2002). *Plavi sjaj: jugoslovenska muška košarka XX. Veka*. Knjiga 1. Beograd: MBM Comerc
- Stepišnik, D. (1968), *Oris zgodovine telesne kulture na Slovenskem*, Ljubljana: Državna založba Slovenije
- Žibrat, M. (1996). *Košarka od začetka do danes*. Ljubljana: samozaložba

Svetovni splet:

Basketball (2008), Wikipedia the free Encyclopedia. Pridobljeno dne 12.2. 2009 iz <http://en.wikipedia.org/wiki/Basketball>

Božidarju Mariniču Bloudkova nagrada (2007), Košarkarska zveza Slovenije, Pridobljeno dne 12.2. 2007 iz <http://www.kzs-zveza.si/kzs/index.php?x=2&novica=521>

Korbball Schweizer Meisterschaften, Genossenschaftsversammlung GV. Pridobljeno dne 17.2. 2009 iz <http://www.stv-fsg.ch/index.php?id=351>

Mladinske delavne brigade, Wikipedia the free Encyclopedia, Pridobljeno dne 10.2. 2009 iz http://sl.wikipedia.org/wiki/Mladinske_delovne_brigade

Newly found documents shed light on basketball's birth (2006), Associated Press. ESPN. Pridobljeno dne 18.1. 2009 iz <http://sports.espn.go.com/nba/news/story?id=2660882>

Three-point field goal, Wikipedia the free Encyclopedia, Pridobljeno dne 1.3. 2009: http://en.wikipedia.org/wiki/Three-point_field_goal

Zveza komunistične mladine Jugoslavije, Wikipedia the free encyclopedia, Pridobljeno dne 8.3. 2009 z: <http://sl.wikipedia.org/wiki/SKOJ>